

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

HÖG

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

HUFVUDREDAKTÖR:
ERNST HÖGMAN.

RED.-SEKRETERARE:
ELISABETH KREY-LANGE.

SÖNDAGEN DEN 21 APRIL 1918.

Georg von Rosen- utställningen.

En lång konstnärsbana och många mästerverk.

OM DU TRÖTTNAT VID DEN allra nyaste konstens mer eller mindre problematiska färgorgier och vill mäta ditt skönhetshungriga öga med betraktandet af stora genomkomponerade verk, på hvilka du kan se med ostörd glädje, emedan hvad du ser är lika skönt tänkt som moget utarbetadt, så styr dina steg till Konstakademien, där en representativ samling af Georg von Rosens dukar, akvareller och etsningar nu exponeras i anslutning till konstnärens för kort tid sedan inträffade 75-årsdag.

Man imponeras ovillkorligen af en så rik alstring, allra helst som den företer en jämnt stigande linje af kraft och skönhet, af besjälad uppfattning och infrängande karaktärsanalys.

På historiemålningens område träffas här "Drottning Dagmars uppväckelse" och Erik VIX:detablorna, på porträttkonstens Nordenskiöld, Pontus Wikner och Carl XV m. fl.

Det är mycket af berättande konst i dessa dukar, inte minst i flera af porträtten, och det är inte deras minst fängslande egenskap, ehuru den moderna konstriktningen egentligen fördömer det målningsätt, som vill något annat än färg och form. För en man med G. von Rosens filosofiska och skaldiska sinne har det emellertid varit en lifssak att i färgen äfven uttrycka själsaffekter och därpå kommer det sig nog också att hans konst är så lifvande, talar till oss genom sitt andliga innehåll.

CARL XV. OLJEMÅLNING AF GEORG VON ROSEN.
E. Holmén foto.

Rötterna till våra partiåsikter. Af D:r Lydia Wahlström.

"DET BORDE INTE FÅ FINNAS NÅGRA andra länder än Sverige," utbrast i förtviflan en gammal fru, som för första gången skulle skicka sin dotter utrikes. "Det borde inte få finnas några andra partier än mitt," tänker säkerligen en eller annan parlifantiker i vårt land i dessa partityranniets tider. Och i båda dessa tillfällen kan man vara tacksam, att de fromma önskningsarna inte kunna förverkligas. Ty alla de olika partierna lika väl som de olika nationaliteterna ha berättigade mål att genomdrifva, världen skulle se betydligt värre ut dem förutan, än den nu gör, hvilket visserligen inte vill säga så litet. Mänskligheten är ju nu en gång sådan, att den utvecklas genom reaktioner, eller som Luther på sitt drastiska sätt uttryckt det: "Mänskligheten liknar en full bonde; än ligger han i det ena diket, än i det andra, han går i zigzag, ty rakt fram kan han inte gå."

Men hur många af oss göra sig reda för att det moderna parlifvet har sina rötter djupt tillbaka i tiden, att om vi också inte som de gamla medeltida världskronikerna behöfva gå tillbaka till världens skapelse, i letandet efter dess ursprungsbeteckning, vi åtminstone få söka oss fram till 1700-talet. Där stöta vi först på "Upplysningen," denna renodlade sträfvan efter individuell frihet med dess förståndsmässiga läggning och därpå följande förkärlek för det abstrakta och systematiska. Vi möta den på alla områden, främst på det religiösa och filosofiska, där den ställer sig förnekande eller rationaliserande till det öfvernaturliga och framför allt söker ge en förnuftsenslig förklaring af yttrevärlden. Den härleder gudstron ur naturens "ändamålsenlighet" och historiens "rättvisa dom", och den härleder lika framt moralen ur den egna fördelen, som i grunden alltid sammanfaller med andras fördel. Men vi hitta den likaväl på det skönlitterära området, där man betecknat dess formel som "sundt förnuft i prydliga verser," och på det politiska, där den, kosmopolitisk och ohistorisk som den är, söker förklara allting ur rationella faktorer: religionen ur naturen eller ur prästernas knep eller eftervärldens öfverdrifna beundran för vissa stora personligheter, som man därför förgudade — staten ur en rättslig öfverenskommelse mellan individerna o. s. v. Öfver hufvud sätter "uppllysningen" det logiskt tänkta framför verkligheten, det allmänna framför det säregna, och med sin tro på det förnuftigas allomskapande makt tänker den gärna ut allmängilliga regler, statsrättsliga och religiösa universalmedel — såsom den s. k. naturliga religionen och Montesquieus tredelning af statsmakterna — alla lika tillämpliga för alla stater och individer eftersom "människan i allmänhet" enligt upplysningens schematiska sätt att se öfverallt är sig lik. Man har ofta klandrat upplysningen för dess "nedrivande" karaktär, men den är i själfva verket lika barnligt troende som någon ortodox pietism, endast att trons nådemedel äro af annan beskaffenhet, nämligen frihetens och bildningens. Trons ändamål är i verkligheten gemensamt för religion och upplysning, nämligen mänsklighetens fullkomning, och om dennas möjlighet är upplysningen öfvertygad. Endast man vet sanningen och inte af hämmande skrankor hindras i dess utöfning, d. v. s. om man får frihet och bildning, så handlar man också rätt.

"Sanningen skall göra eder fria" — de orden kunde också upplysningen ha underkrifvit.

Upplysningens största namn är dock icke Voltaires utan Rousseaus, han i hvars personlighet den kulminerar, för att sedan söka sig fram till något nytt, han som enligt Geijers ord var "ett högre väsende", som besvärade upplysningsmännen och som de ej begrepo. Rousseau är upplysningens kulmen men på samma gång romantikens fader.

Romantiken, upplysningens motsats på alla områden, är en sträfvan efter auktoritet, en återgång till lifvets bärande krafter, till det irrationella. För romantiken är icke förståndet, utan känsla och fantasi det förnämsta, icke det abstrakta och schematiska utan det konkreta. Religion och filosofi söker icke efter yttre bevis för Guds tillvaro, utan gräfvor sig i stället in i själens innersta. Både protestantens Schleiermacher, nyprotestantismens grundare, och katoliken Chateaubriand sätta känslan som religionens centrum, den förre känslan af beroende, den senare känslan af skönhet; Kant förlägger gudsbeviset ensamt till samvetet som måste ha ett högre upphof, eftersom det ofta drifver oss att handla i rak strid mot vårt eget egoistiska intresse. Skönlitteraturen blir en tummelplats för känsla och fantasi och går därför också med förkärlek tillbaka till medeltidens brokiga idévärld, inte minst därför att den så helt behärskas af den irrationellaste bland religioner, katolicismen. Romantikens sagospel öfverströmma af rökelsedoft, och det ser helt programartadt ut, när den unge Atterbom håller sitt inträdestal i det vittra Uppsala-sällskapet öfver Mariadyrkans betydelse för poesien.

Men skönlitteraturen söker också sina mönster i den folkpoesi och det folkliga fromhetslif, som i sed och sägn utgör föremål för den då nyvaknade folkloristikens studium. "Dessa gamla bondvisor", dem Leopold i upplysningens strama högdragenhet förklarade, att man om hundra år inte mer skulle gitta läsa, de utgåfvos nu i den ena samlingen efter den andra, hos oss af Geijer och Atterbom, i Skottland under namn af Ossians sånger, i Finland som Kalevala, i Tyskland af Herder i hans berömda antologi "Stimmen der Völker in Liedern" o. s. v. Och detta var endast ett af de många uttrycken för den vaknande förkärleken för det konkreta, som inte kan hitta "människan i allmänhet", utan i stället finner fransmän, tyskar och italiénare, såsom en af romantikens banérförare yttrade sig. Nationalitetens idén i modern bemärkelse är ett barn af samma revolutionstid, som just genom sitt kosmopolitiska förakt för folkens egendomligheter väckte de slumrande folkinstinkterna och småningom gaf upphof till den för oss nu så naturliga uppfattningen, att språk och stam bör bestämma den politiska samhörigheten. Och med intresset för det nationella vaknar intresset för det historiska och först från denna tid räkna vi med ett "historiskt sinne", d. v. s. förmågan att bedöma allting efter sin tid, raka motsatsen till det anakronistiska betraktelsesätt, som i föregående skeden endast såg "oupplysta" fidsåldrar, fulla af vidskepelse och barbari. Först från denna tid ha vi också att räkna med en verkligt vetenskaplig historieskrifning, som inte längre på nationalistiskt ma-

nér gör historien till en "läromästarinna för lifvet" och därur drager vissa för politiken nyttiga lagar, utan nöjer sig med att, som Ranke säger, söka konstatera "hur det egentligen gått till" och utreda sammanhanget mellan orsak och verkan. Och på samma sätt söker inte heller politiken längre efter något för alla folk lämpligt statsrättsligt recept; "den historiska skolan", som i Sverige representeras af Geijer, söker fastmer i hvarje folks egen tradition normerna för dess statskicks, som sålunda mycket väl kan utvecklas och reformeras, endast det sker i samband med dess historia. Den åskådningen har haft varaktig politisk betydelse, hvilket däremot inte kan sägas om den kuriösa reaktion mot upplysningens republikanska idéer, som uppkallats efter von Haller. Hans statsrättsliga åskådning, som man läser mellan raderna i "den heliga alliansens" mera omtalade än politiskt betydelsefulla dokument, är en slags absurd tillämpning på politiskt område af romantikens idéer på det religiösa och det estetiska området: här har monarkens förhållande till sina undersåtar blifvit liktydigt med godsherrens till sina underhafvande, hären står i hans personliga tjänst, och mot regenten som fått sin makt "af guds nåde", genom legitimitet d. v. s. arf, finns ingen annan garanti än den något tvifvelaktiga, att den Gud förlänar ett ämbete, han får också kraften att sköta det! Här kulminerar auktoritetens idén, liksom frihetstanken en gång drifs ut i det absurda genom den berömda, aldrig praktiskt tillämpliga 1793 års franska författning, enligt hvilken alla viktigare riksdagsbeslut skulle underkastas folkomröstning.

Äfven af en så schematisk öfversikt som denna är det inte svårt att se ur hvilka riktningar de båda respektive hufvudpartiernas åskådningar, liberalism och konservatism leda sitt upphof. Jag säger afsiktligt hufvudpartierna, ty socialismen är endast en hybridform af de båda andra och har på grund af sin specialitet, samhällets ekonomiska omläggning, en karaktär af tillfällighet, som måste komma den att försvinna, när målet är uppnådt. De andra komma däremot att lefva kvar så länge människonaturerna uppdelas sig i de frihets- och de auktoritetslängtande.

Den liberala åskådningen — jag talar här naturligtvis för åskådningens skull om den renodlade typen, som aldrig i verkligheten förekommer så fri från nyanser — är rent individualistisk, liksom dess stamfader, upplysningen. I politiskt afseende håller den därför på utvidgning af massans rättigheter, i ekonomiskt på fritt förvärf genom fri konkurrens; det socialistiska draget hos den nyare liberalismen är icke af liberal natur utan beror af påverkan från socialismen. Den rena liberalismen vill icke veta af statens ingrepp i det ekonomiska lifvet, och dess mest framträdande typ, Gladstone, lefde och dog i dess absoluta frihandelslära. I humanifärt afseende är liberalismen, därest den har en religiös åskådning, frikyrklig och håller för öfrigt på den vidsträcktaste folkbildning af så praktisk natur som möjligt; en extremt liberal skulle egentligen, om han vore konsekvent, fullsätta skolschemat med talöfningar, stenografi och bokhålleri. Den liberala läggningen är afgjordt ljus; den utmärker sig af en ända till naivitet tvärsäker tro på människans möj-

Iduns byrå och expedition,

Mästern Samuelsgatan 45, Stockholm.
 Redaktionen: kl. 10—4. Expeditionen: kl. 9—5.
 Riks 1646. Allm. 9803. Riks 1646. Allm. 6147.
 Red. Högman: kl. 11—1. Annonsskont.: kl. 9—5.
 Riks 8660. Allm. 402. Riks 1646. Allm. 6147.

Iduns prenumerationspris:

Uppl. B, med julnr.: Helt år ..... Kr. 10:50	Uppl. A, utan julnr.: Helt år ..... Kr. 10:—	Uppl. C, praktuppl., med julnr.: Helt år ..... Kr. 14:—
1:a halvåret » 5:20	3 kvartal » 7:60	Halft år ..... Kr. 7:25
2:a halvåret » 5:80	Halft år ..... » 5:20	Halft år ..... » 7:25
Kvartal ..... » 2:60	Kvartal ..... » 2:60	Kvartal ..... » 3:75
4:e kvartalet » 3:25	Månad ..... » 1:—	Månad ..... » 1:35

Iduns annonspris:

Pr millimeter enkel spalt:
 35 öre efter text. Utländska annonser:
 40 öre å textsida. 40 öre eft. text, 45 öre
 20 % förhöjning för å textsida 20 % förh.
 särskildt begärd plats. för särsk. begärd plats.

lighet till fullkomning. Gladstone, som själf mycket riktigt var en stor optimist, definierar ju som bekant liberalismen som "tilltro till folket, förenad med hoppfullhet." Därför vill den veta af så få hämmande band som möjligt på all denna utvecklingsmöjlighet, hvarför också statens makt bör inskränkas till ett minimum, egentligen till endast det skydd mot våld och oordning, för hvilket den från början enligt Rousseaus lära kommit till. Den är alltså väsentligen en polisstat med negativ uppgift. Eftersom staten också enligt denna lära endast består af den tillfälliga uppsättningen individer, är den egentligen till för dessa individers skull och kan lätt ändra författning, om dessa individer så önska det; en af Rousseaus amerikanska lärjungar tyckte rent af, att hvarje stat borde byta om författning hvart adertonde år, ty längre kunde inte en författning tillfredsställa rimliga anspråk på tidsenlighet. Enligt denna åskådning säger staten på visst sätt till individen: "Honom bör växa till och mig bör förminska," och sådana funktioner som rösträtt och riksdagsmannarätt äro företrädesvis att betrakta som rättigheter för individen till skydd mot ett väntadt intrång från statens sida. De inre reformerna till individens hjälp bli här den viktigaste frågan i statslivet.

Den konservativa åskådningen däremot är statstankens, nationalismens åskådning, liksom dess stamfaders, den politiska romantikens. I politiskt afseende håller den på individen mer än på individerna: den föredrar till och med enväldet framför massvälde. Dess uppfattning af demokrati skulle kunna kännetecknas med Kellgrens elaka ord: "Tusen får äro alls inte klokare och bättre än tio får", kanske snarare sämre, därför att den hoprotade dumheten är värre trilsch och omedgörlig än den enstaka individens dumhet. Ekonomiskt sedt sätter den nationalitetens intresse framför hvarje annat och vill genom tullar afgränsa den ena nationaliteten från den andra. Likaså håller den på statskyrka med skarp blick för statens intresse af religion. I fråga om bildningen ser den mindre till krafvet på dess allmänna utbredning än på dess värde i och för sig, mindre till folkbildningen än till den aristokratiska vetenskapligheten. Kemien har värde, äfven om den inte kunde lära oss billigaste sättet att tillverka indigo, menar Geijer i en af den svenska romantikens programskrifter.

Den renodlade konservativa läggningen — om en sådan finnes — är afgjordt mörk, och bland religiösa realiteter har den också starkaste blicken för de mörka: synden och alltings fåfänglighet — kanske beroende på pessimism, men kanske också på djupare själfkännedom än den som liberalismen skänker sina adepten. "Trodde jag inte på Gud, skulle jag skjuta mig en kula för pannan hvad dag som helst," säger Bismarck, Gladstones store antipod, de mörka realiteternas man, hvars konservatism utgick från ren skepsis, såsom den nog allid gör hos de intelligenta individerna. De motsätta sig reformer, inte därför att de anse det nuvarande så förträffligt, utan därför att de ha misstroende till lagarnas förmåga att omdana mänskligheten. Gentemot individernas, massornas barnslighet och grymhet blir staten för dem den fasta punkten i världen, den stora enheten och ordningen öfver all individernas tygellösa virrvarr, sammanhanget mellan fornlid, nutid och framtid, kulturstaten med mångahanda positiva uppgif-

Penningholm.

UR BRUNA RÖKARS DUNST OCH
bolm
sig höjer stolt vårt Penningholm
med svindleri och jobb och jolm
och andra jordiska skavanker.
Det är en stad med pösigt hull
och mycken dekorerad mull
och glans af lånta fjädrars gull
— och marmorsköna aktiebanker.

Där väges allt med krämarvikt,
båd' mänskovärde, konst och dikt,
och stackars den, som ej nog kvickt
med rika ulfvar mäktar tjuta.
Förlegadt skräp som plikt och rätt
och heder skattas fjäderlätt
— som lyxsak är det ganska nätt,
men duger illa som valuta.

O, Penningholm, jag minns dig, jag,
med rena, vackra anletsdrag,
en stad med stämning och behag
och sus af minnen och historia.
Idyllen trufdes hos dig då
och sångens gudom likaså;
nu är du grann och slursk och rå —
det kommit smuts uti din gloria.

Jag minns dig svenskt förnäm och fin
med älskvärd och förbindlig min,
ej detta fadda, feta grin,
hvaråt du nu är halft förfallen.
Din societet i pös och prunk
af bisam, hermelin och skunk —
jag ser den i dess dästa lunk
med anor ifrån saluhallen.

Hvart sträfvar du, hvad tror du på?
Hvi blef din själ så hopplöst grå
och dina tankar ynkligt små
i dina hus så skrytsamt stora?
Ditt lif är käbbel, smussel, spring
och pajashopp och knappålssting,
för öfrigt skräp och ingenting
— jo, guld att vinna och förlora.

Nu knoppas snart som förr din maj
med lindars och kastanjers vaj,
och strömmen sjunger vid din kaj
en gammal sång, som du ej fattar.
Du är för fet och för bekväm
och något för gulaschförnäm
för att förstå ett ungt poem,
en vördikt, som i tårar skrattar.

Hvarhelst jag dina gator går
jag känner fläkt af skärgårdsvår,
men af dig själf finns intet spår —
mitt hopp från dag till dag du gäckar.
Din själ jag söker öfverallt
i hvirveln utaf grannt och kallt,
ditt forna jag, din ljusgestalt —
men möter endast penningsäckar.

ERNST HÖGMAN.

ter, och individen är framför allt till för statens skull, icke tvärtom, hvarför också de politiska funktionerna ses ur skyldighetens, icke ur rättighetens synpunkt. Men skall statens kraft bevaras, behöfves också ett starkt försvar; hvad tjäna alla reformer till, om vi förlora vår nationella själfständighet, hvad hjälper all individens frihet, om nationen icke är fri? Gör staten så kraftig som möjligt och allt det andra faller oss till!

Efter det nu sagda står socialismens egenskap af hybridform nog tämligen klar; den är liberalismens enfant terrible, men konservativt lagd, som nog ofta är fallet med barnen i liberala hem. Den mörka, att icke säga förbittrade synen, misstron till människorna, d. v. s. här öfverklassen har den gemensam med konservatismen. Den ser af bitter erfarenhet gärna lifvet som ett allas krig mot alla; därför fordrar den också att staten skall göras så förhärskande i det ekonomiska lifvet till skydd mot "profithunger" och konkurrens. Om "de borgerliga" reagera mot socialismen, göra de det ofta på grund af dess olidliga despotism, icke på grund af dess "frisinthet". Från liberalismen åter har den ärft tron på demokrati och på bildningens uppfostrande makt; garantier mot statsmaktens ekonomiska despotism ligger i dess tanke däri, att den skall utöfvas af "folkmakten" och att denna folkmakt utvecklats genom kunskaper. I och för sig är socialismen endast en nationalekonomisk åskådning och har från början ingenting att göra med något slags religiöst program, vare sig negativt eller positivt. Men från liberalismen har den i alla fall upptagit dess teori att "religionen är en privatsak" — mycket inkonsekvent i en värld, där, som den tror, eljes allting bör socialiseras. Och dess "katastrofteori", tron på att det materialistiska tusenårsriket skall stiga ned till jorden i glans, när nöden blifvit som störst — den påminner ju om alla apokalyptiska funderingar och har också samma förtroende som dessa till hänföra och trösta oroliga sinnen: "Vår bedröfvelse, den timliga och lätt är i jämförelse med den öfvermåttan stora härligheten!" Det är denna religiösa entusiasm, som burit så många tusenden öfver i socialismens sköte från en kyrklig religiositet, som förefallit dem räcka stenar i stället för bröd.

Den stora massan bland socialisterna väljer icke sitt parti; de äro födda därtill genom att tillhöra "underklassen". I viss mån skulle äfven de öfriga partierna kunna sägas vara klasspartier: liberalismen den lägre medelklassens och konservatismen "öfverklassens". Men hos de borgerliga finns dock i regel en viss valfrihet, liksom också större frihet till öfvergång från den ena klassen till den andra; gränserna flyta här öfver i hvarandra. Och i så fall "välja" vi oftast parti lika mycket efter temperament som efter åsikter. Inbilla vi oss vara uteslutande nyktra "realpolitici", som inte ha något med vårt känslolif att skaffa i fråga om politiska åskådningar, så är det så mycket mera fara värdt, att vi låta lura oss af dessa känslor. Ha vi åter lärt oss att räkna med dem liksom forskaren räknar med kompassens missvisning, bli vi inte så lätt bedragna af slagorden och partifraserna. Och det kan sannerligen behöfvas i dessa partifraseriets tider, när man klistrar partieticket äfven på åsikter, som egentligen icke ha det ringaste med partiförhållanden att skaffa. Därför kan det också ha sin nytta, att vi göra oss reda för rötterna till våra partiåsikter.

IDUNS KOKBOK är den bästa kokbok för det svenska hemmet. — — —
7:de upplagan nu utkommen.
Pris Kr. 6: — inb. — — —
af
ELISABETH ÖSTMAN.

Gardiner, Bomullstyger, Möbeltyger
av bomull, ylle och linne. Prover sändas
Konstfliten, G:la Högsolan, G:teborg.

Elisabeth Wachtmeister, född von Platen. In memoriam.

ANKEGREFVINNAN ELISABETH Wachtmeisters bortgång den 2 april 1918 vid den höga åldern af 84 år har väckt djup sorg och saknad i vida kretsar.

Med henne gick en sällsynt nobel personlighet ur tiden. Hon var nämligen typen för en af dessa högsinta, genom-aristokratiska gamla damer, hvilka under vår tids nivellerande inverkan bli allt mera sällsynta. Men hon var ej blott en "grande dame" i detta ords högsta bemärkelse: lika mot alla, hög och låg, med omtanke särskildt för de små och obemärkta i samhället, som hon på det mest finkänsliga sätt sökte stödja och hjälpa genom sin höga ställning och sitt inflytande. Hon följde därjämte med öppen blick och med ända in i det sista oförminskad tankeskärpa vår tids så ödesdigra politiska och sociala händelser. Att lyssna till hennes inlägg i dagens frågor, att höra hennes klarsynta uppfattning, när det gällde fosterlandets väl och vårt förhållande till världspolitiken, — det var minnen för lifvet, som aldrig glömmas.

Bakom hennes ord stodo alltid handling, det visste man, fastän hon aldrig själf talade därom. Men hade man lyckan få besöka henne, vare sig i det gamla familjepalatset vid Västra Trädgårdsgatan, där hon från år 1890 under många år som statsfru hos drottning Sofia på det mest älskvärda och spirituella sätt gjorde "les honneurs", eller å det ståtliga Kulla Gunnarstorp, då såg man hur "gamla grefvinnan" öfverallt räckte till i såväl stort som smått.

Hur varmt intresserad var hon ej att under Bondetågets dagar bereda plats för ett 40-tal af de bönder från hennes Skåne-gods, som rest upp till Stockholm för att till vår konung frambära sin hyllning. — Och under nuvarande för vårt sjöfolk så farofyllda tider, — hur ha ej på hennes bekostnad byggts och utrustats lifräddningsbåtar för de af minor fyllda svenska kusterna, med varm hand skänkts stora belopp till Stockholms luffförsvär, m. m., m. m. Inom sin egen hembygd har hon på det frikostigaste tillgodosett såväl kyrka som skolhus och nu senast skänkt en större park till det under byggnad varande Rikshospitalet i Hälsingborg.

Då grefvinnan Wachtmeister fyllde 80 år den 25 juli 1914, omgifven af barn, barnbarn och barnbarns barn på Kulla Gunnarstorp, uppvaktades hon där på ett särskildt varmt sätt af sina många underlydande: tjänare och trojänare, arrendatorer, församlingens kyrkoråd, Hälsingborgs K. F. U. M. och scoutkår, m. fl. Genom all hyllning gick då en ton af vördnad inför den åldriga slottsfrun af gamla stammen och hennes långa lifsverk. Men äfven långt utom våra egn landamären blef denna hennes högtidsdag ihågkommen, i det storhertiginnan af Baden vår drottningens höga moder, hade sin gamla vän, grefvinnan Wachtmeister, i tankarna samt sände henne sina hjärtligaste lyckönskningar. Våra egna kungliga liksom den danska kungafamiljen saknades naturligtvis ej heller bland de gratulerande.

Detta var dagarna före världskrigets utbrott. Och när klockorna sedan kallade till mobilisering äfven hos oss, och de unga männen vid det gamla Skåne-godset liksom

Grefvinnan Elisabeth Wachtmeister. Efter en oljemålning af Uno Troili.

öfver hela Sveriges rike med glädje mod skyndade under fanorna, då fann man med hvilket lugn den 80-åriga slottsfrun var därvid verksam och behärskade det hela. Praktiskt duglig och omtänksam hade hon tanke för allt och alla. "Skulle", yttrade hon, "i dessa kritiska dagar mitt gamla hem skjutas sönder och samman, nog stannade jag kvar ända in i det sista bland mitt folk."

Också ägde grefvinnan Wachtmeister i sina föräldrar och farföräldrar de vackraste förebilder. Louis De Geer återkommer i sina "Minnen" ofta till skildringen af hennes föräldrar, statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet i den historiska De Gerska ministären, sedermera utrikesministern och ministern vid Stor-Brittaniska hofvet, grefve Baltzar Julius Ernst von Platen och hans maka, Charlotte De Geer till Leufsta.

"Platen själf var", säger Louis De Geer, "en fulländad gentleman, som ärfvt mycket af sin fars envishet och äfven en del af hans goda hufvud", samt vidare — på tal om 1868 års ministerkris — "en man af ädla tänkesätt och sant liberala åsikter. Loffen Platen bemöttes öfverallt som en furstinna, ehuru hon uppförde sig själf så ödmjukt, som det var möjligt och som om hon endast varit hvad hon i själfva verket var, hustru åt en f. d. premierlöjtnant vid flottan. Hon var af en typ, som numera icke finnes och äfven förr torde varit sällsynt. Det hörde till hennes natur att företrädesvis se det goda hos alla och berömma det, men om hon såg något, som hon icke kunde gilla, så berörde hon det aldrig utan teg. Hennes utseende var distingueradt, hennes hållning något stel men utan en skymt af

Elisabeth Wachtmeister. Senaste porträtt.

högdragenhet, och hennes väsen bar en sant aristokratisk prägel. Varmt hjärtagod, visade hon sina vänner uppmärksamhet vid alla möjliga tillfällen."

Betecknande för grefvinnan Elisabeth Wachtmeisters farföräldrar, Götakanalbyggaren, grefve Baltzar Bogislaus von Platen och hans maka, född Ekman, voro deras stora enkelhet och flärdfrihet. Det berättas sålunda från 1820-talets Göteborg, hur en ung man där en dag i en butik inköpt några alnar kläde samt begärde få dem sända till Hôtel Göta Lejon. Då den säljande ej hade något bud till hands, steg en äldre man fram, som åhört samtalet i väntan att bli expedierad och erbjöd sig bära paketet "eftersom jag har samma väg". Vid framkomsten, när den unge mannen ville lämna 18 skilling banco i drickspengar, afböjde den äldre gåfvan med ett: "Nej tack, jag är amiral Platen, och ville bara lära min unge vän att det går an att bära ett paket."

Släktdrag sådana som här ofvan angifna gingo äfven i arf på sondottern. När man i hennes sena ålderdom såg henne resa öfver till det närbelägna Sofiero för att där bland våra kungliga få återse änkedrottningen af Danmark, uppträdde hon på sitt alltid lika anspråkslösa sätt.

Man såg dock ända in i det sista hvilken stor skönhet grefvinnan Wachtmeister varit under sina yngre dagar. Förtjusande porträtt finnas också af henne, målade af Troili och Albert Edelfelt.

När grefvinnan Wachtmeister år 1855 flyttade från hufvudstaden till Vanås' mer än 500-åriga skånska renässansborg, mottog den unga slottsfrun som födelsedagsgåfva på sin 21-årsdag af sin far i fideikommiss den berömda Sparreska tafvelsamlingen, hvars första hemort varit Göteborg och som nu öfverflyttades från Kulla Gunnarstorp till Vanås. Denna samling af till större delen flamländska och holländska mästare från 1500- och 1600-talen — ett 80-tal dukar — är det förnämsta enskilda tafvelgalleri, som för närvarande finnes i Sverige. Där ser man sådana pärlor som fyra taflor af Rembrandt, en Rubens, van Dyck, Jan Breughel, Nicolaes Eljasz i Amsterdam, Cornelius de Vos, D. Teniers, Metsu, van Mieris och Jan Steen, m. fl. — Grefvinnan Wachtmeisters äldste son, hofstallmästaren grefve Karl Wachtmeister, nuvarande ägare till Vanås, har låtit renovera det inre af slottet, så att det bättre ägnar sig som bostad efter nutida anspråk.

Närmast sörjande vid grefvinnan W:s bortgång stå dessutom de båda sönerna, kammarherren grefve Axel Wachtmeister med grefvinna, född Wachtmeister, å Kulla Gunnarstorp; bruksägaren grefve Henning Wachtmeister med grefvinna, född Carleson, å Strömsbergsbruk i Upsala län; dottern Louise, gift med ombudsmannen hos generalpoststyrelsen, auditör C. Breitholtz; svägerskan furstinnan Stéphanie von Wedel, i första gifftet förenad med grefve Carl von Platen, den aflidnas broder, samt barnbarn och barnbarnsbarn.

I enlighet med den aflidnas önskan försiggick jordfästningen i närvaro endast af den närmaste familjekretsen och Skånegodsens underhafvande i Gryts kyrka vid Vanås.

Signe Hebbes memoarer.

(Forts.)

I JUNI TYCKES ALMQVIST HA GJORT ett besök i Stockholm, idkat några dagars, efter hvad det tyckes, angenämt umgänge med sina vänner och hämtat sin lilla Maria ned till sitt nyvunna Hermitage. Han skriver nämligen i ett bref, dateradt Sanna den 17 juni 1843:

Goda Vendela!

Resan hit har denna gång varit förtrolande vacker: stränderna kring kanalen, i synnerhet emellan Roxen och Boren, hade denna gång verkligen något att bjuda på. Welfern ifrån Motala förbi Hjo och ända till Jönköping låg så spegelklar, att rorjängaren vid styret förklarade att under 20 resor, som han nyligen detta år gjort däröfver, han ingen gång sett den så stillsam. Detta allt fögnade mig mest för lilla Marias skull som derigenom på sin första större seglats fick skåda verkligen någonting rätt vackert. Sanna är nu verkligen också ganska behagligt, innan sommarsolen hinner göra gräsgrönskan brun. Vi hafva på andra sidan om landsvägen och åkrarna några högst vidsträckta lundar, be vuxna med ek och björk och hvilka här kallas ängar, emedan gräset mellan träden icke afbetas, utan slås och inbergas.

Nu är kanske också du med dina små söta flickor på Hogelby? Bäst är att passa på medan den vackra tiden varar. Ty ingenting är mera kortlifvadt i Sverige och detta är det egentligen ledsamma här i riket. Hvilken punkt kan egentligen vara fätkare — både i stor och liten, både i hög och låg, rik och fattig stil — än Stockholm och hela dess trakt? Men efter blott ett par månaders fägring, ligger allt i höstdimor och slask och man har af hela den herrliga naturen föga annan behållning än gatsmutsen. Något mindre upplifvande än Stockholmsgränder kan väl då knappt tänkas.

För alla de många, hvilka där ej kunnat närvara, bereddes tillfälle att hedra den bortgångnas minne vid en särdeles högtidlig sorgedustjänst, som ägde rum i Jakobs kyrka den 5 april. Kl. 5.30 anlände konungen och drottningen, kronprinsparet och prins Eugén med uppvaktning och mottogs af den aflidnas tre söner samt togo plats i det med palmer och blomsterväxter vackert dekorerade koret. Den i enkel stil hållna ekkistan var där placerad på en katafalk samt prydd med röda nejlikor, omkransade af hvita liljor. Efter Chopins sorgmarsch, spelad från orgelläktaren, utförde en dubbelkvartett från Operan Integer Vitæ, hvar på hofpredikanten, kyrkoherde Hammarsten, höll ett varmhjärtadt minnestal öfver den hänsofna. Kören sjöng därefter Stilla skuggor och operasångaren Torsten Lenarsson Händels Largo, hvar på akten avslöts med Carl XV:s sorgmarsch.

Grefvinnan Elisabeth Wachtmeister var den sista högt älskade och vördade ättlingen af den svenska grefliga ätten von Platen.

Stor blir tomheten ej endast bland en äldre generation efter denna blida, ständigt lika vänligt intresserade gamla dam med det upphöjda sinnelaget och den varma religiositeten. Äfven bland de yngre och yngsta kommer hon att djupt saknas, ty Elisabeth Wachtmeister hörde till de personligheter, som ägde den lyckliga sinnets spänstighet att kunna gå i takt med tiden.

ELLEN VON PLATEN.

Skulle den Allsmäktige, som kan så mycket bara Han vill, vilja förändra Sveriges klimat allenast så, att vi finge 10 månader om året sådana i stället för två, så skulle detta land taga lofven af hela Europa. Men nu är det som det är.

Jag påminner mig med stor glädje de aftnar jag njöt hos dig sist. Helsing herrarna Cronhamn och Höijer. Det skulle fögnat mig obeskrifligt, om Konstnärrens stjärna funne nåd inför dina ögon. Skrif mig till några ord huru du anser den. För:n torde väl på sina ställen behöfva rättas; men också uppmuntras, ty han är mycket försynt." —

Namnen Cronhamn och Höijer väcka hos Signe Hebbe lifliga minnesbilder från tidiga år. De båda herrarna jämte Almqvist och professor Wilhelm Bauck, var en kvartett, som ofta sågs kring den lilla taffeln i barndomshemmet, till hvilken familjen blifvit lycklig ägare på nyåret 1843. Vid denna torde ett flertal af Almqvists musikaliska intentioner ha harmoniserats, själf angaf Almqvist oftast endast genom ett finger å klaviaturen den tongång han åsyftade. Äfven var det oftast Vendela Hebbe, som med sin vackra, varma röst presenterade nyskapelserna för vänkretsen. Vendela Hebbe var icke endast sällsynt musikalisk, utan ägde äfven en både stark och vacker röst, ett erf efter fadern, prostén Åstrand. Som ung fru hade hon vid ett besök i Stockholm haft tillfälle, att under ett par månader taga lektioner för den italienske bassisten Belleffi, som tillsammans med Jenny Lind gasterade i Norma. Bland andra saker hade hon för honom instuderat arian ur Lucie "Ack, den som vingar hade", hvilken hon sjöng förtjusande, med största lätthet öfvervinnande de svårigheter med drillar och skalor, som den erbjuder.

Det område inom musiken, där Almqvist och Vendela Hebbe möttes med största sympati, var den nationella visans, folkmelodiens. Vendela Hebbes talang och förståelse för denna var rätt ovanlig; den var som bekant tillräcklig för själfständigt skapande. Den lilla visan "Så högt däruppe mellan fjällen", en tid så mycket sjungen såväl i Sverige som utomlands, härrör sig bl. a. såväl till ord som melodi från henne. Till ett flertal af de polskor och visor med hvilka Signe Hebbe under sin konstnärsbana gjorde så mycken lycka, hade modern skrifvit orden. "Fjorton år tror jag visst att jag var", liksom "Klara stjärna med de ögon snälle", äro t. ex. skapelser af Vendela Hebbes musikaliska fantasi.

Hvad Vendela Hebbe satte högst, känslans äkthet och djup, uttryckets enkelhet och styrka fann hon i rikaste mått i Almqvists skapelser inom naturmelodiens område. Dessa, liksom alla alster af Almqvists mångfrestande snille, voro ju omdebatterade och föremål för olika omdömen och värdesättning, men Vendela Hebbe försvarade dem alltid varmt med finaste förståelse och sjöng dem, som nämndt, gärna.

Vid det ofvan nämnda besöket i Stockholm tyckes Almqvists musikaliska diktning ha varit föremål för diskussion mellan de båda vännerna. Almqvist säger nämligen i fortsättningen af sitt bref.

"Du bad mig om en historia huru mina musikaliska kompositioner uppkommit; och skulle det stå i min makt, att härför redogöra riktigt, så skulle världen väl få förnimma någonting besynnerligt. Det förhåller sig med dessa stycken liksom med mina "Dik-

På grundvalen af konstnärinnans muntliga berättelser nedskrifna af Hildur Dixelius-Brettner.

ter" att de nästan alla stå i förhållande till ett verkligt, ett timadt, ett visst i själen erfaret och djupt känt, hvilket de på deras sätt — i toner afspegla. Men härom skulle jag ej kunna skriva tillfredsställande, utan att göra min egen lefvernes beskrifning och dertill saknar jag både tid, lust och framför allt förmåga, emedan ingen känner sig själf rätt. Också skulle jag för att lägga denna lefvernebeskrifning i sanna färger, nödgas med detsamma skildra en stor mängd (till karakteren fast ej alltid till sängen) märkliga personer, som jag stått i beröring med; hvilket åter vore att med få ord sagdt — skriva hela den närvarande tidens inre historia. Men jag invecklar mig ogärna i detta nät. Här göres behof af att gå framåt. Allt hvad som svidit i hjertat eller glädjefullt lyftat anden under förflutna dagar, har visst sitt värde och har haft sin stora betydelse. Men det är icke mycket värdt för människan, medan hon ännu är i vandring stadd, att skåda särdeles mycket tillbaka eller se på sidorna. Jag har visst lika många glada minnen som sorgsna och kanske, noga räknadt, af de förra fler än af de senare: men jag har långt mera som intresserar mig framför mig: det må nu blifva hurudant Gud behagar; kanske ganska svårt. Skulle den händelsen tilldraga sig, att jag blir mycket gammal och tillika då får en stillsam plats, så skall jag skriva om allt detta; och man skall då få se väl ingenting vidunderligt, ehuru väl åtskilligt underligt, hvilket jag ej rår för.

Jag kommer länge att vara i grunden okänd (för att icke säga misskänd) inom alla slags både literära, religiösa och politiska partier i hela Sverige; och det af en enkel grund, som jag med några ord skall framlägga. Min själ har jag funnit utgöra en sällsam förening af tvenne egenskaper i ytterlig grad, hvilka, om jag blott ägde endera af dem ensam, skulle göra min lycka, men tillhoppa ställa mig på en plats, der jag är ensam som en eremit. Jag har en så vidt och fritt sväfvande i produktivitet aldrig hvilande inbillningskraft, att den skulle vara tillräcklig att fylla världen med flera Legender och Lycksalighetens öar, än hela katolska kyrkan under sina sekler framalstrat. Egde jag denna fantasi bara ensam, så skulle jag ohejdadt omfatta alla vidskepligheter i Religion, alla möjliga dumheter i Politik! Jag skulle buga mig för Aristokratin, Hierarkien, Våldet, Lögnen och Ursinnet. Jag skulle vara så förgudad af Upsalisterna och hela (oläsligt), att hvarken Hwasser, Atterbom eller själfva Beskow skulle hinna mig på sex fjerdingsväg när. Men nu har jag tillika på min lott ett det mest särskiljande, skarpt logiska omdöme, som tvingar mig till en så oerhörd förnuftighet, att jag står som en afsky för allt hvad Upsala heter i hela landet. Detta partis hat emot mig är ganska naturligt, ty ifrån Erkebiskopen ända ned till Atterbom, ja, Fernström, vet hvar och en af dem, att ingen i Sverige skulle kunna skriva flera ända till hierteroten gående-legender än jag och med rikare eller varmare ord kunna understödja hela Vantrons, Mörkrets och Våldets koloss; ty ingen vet bättre hvar dessa ord stå till finnandes; men jag vill det icke emedan jag besitter det välsignade förståndet, som säger mig, att hela denna koloss är af ler och halm, af Lögn och Orätt. Bipartiet måste således vilja utrota mig som tidens själfva Satan och Atterbom, min fordné varme vän

gråter (likt Fredr. Bremer) öfver mig som öfver en affälling, emedan de väl veta, att jag har hvad jag för deras sak bäst behöfver, men — då jag icke vill begagna det, dömma de sådant komma af ondska. — Hvad nu åter mitt nyss omtalade Förstånd vidkommer, så är det denna rationalistiska sida, hvilken Aftonbladet och Dagl. Allehanda jemte hela den oppositionella arméen tycka om; och skulle jag bara ega detta ensamt, så vore jag deras koryfé. Men egentligen och i grunden är jag af dem illa liden; och de skola alltid fortfara att nagga och hacka på mig, så ofta tillfälle dertill gifves, i och för min religiösa, musikaliska och fantasi-sida. Ty dessa måste vara dem ett lika stort Gräuel, som min logik är för Upsalisten. Lika mycket beklaga Hierta och Dahlman, att jag skall vara behäftad med så mycket ursinne, som Erkebiskopen och Afferbom, att jag skall hafva det förbannade förnuftet. Hierta är för mycket hygglig och för mycket vänskapsfull, att säga mig sjelf huru mycket jag är en galning i hans ögon, men att han beklagar det, är säkert, emedan jag eljest ohindradt skulle kunna skrifva flera rätt skarpa A.-B.-artiklar, än jag på det hela gjort.

Emedan det följaktligen så förhåller sig, att jag med min ohjelpiga beskaffenhet eger plats ingenstädes inom något af det befintliga, så egnar sig i stället allt hvad mig tillhör blott till att bilda ett eget Tredje, ett parti för sig, sjelfständigt. Detta kommer visst också att inträffa, så till vida som tiden, ungdomen och hela menskligheten just sträfvat till förening af fantasi och förnuft, ingendera utesluten men och ingendera den andres tyrann. Detta parti skall skapa sig sin egen plats i världen. Men då är jag för min del längesedan död.

Så länge jag lefver, kommer jag derföre att vara ganska ensam, blott sällskapande med fantasien och förnuftet, med hvilka begge vänner jag väl får läggas i någon afsides graf, sedan de hjälpts åt att jaga bort alla andra vänner ifrån mig. Du finner, att hvad jag här skrifvit är ungefär detsamma som står i slutet af Ormus och Ahriman, hvarill jag derföre hänvisar dig, goda Vendela. Det Ahrimansaktiga hos mig har jag af ifrån mig alla mina forna Upsalabekantskaper och det Ormusaktiga skall icke hvilat förrän det skiljer mig från alla vänner på den andra, rationella, oppositionella eller (om du tillåter mig att så säga) stockholmsidom af världen.

I sådana ögonblick af stort medvetande om ensamhet och likväl i sällskap med en hel rikedom af fantasi och förstånd, är det som musikens genius nalkats mig. Alla dessa toner, äfven de gladaste och friskaste, hafva öfver sig gjuten prägeln af en stor Enslighet. Du skall icke första gången höra en enda takt ur dessa små stycken utan att tycka dem ljuda på ett högst aflägsset håll — nästan på ett omätligt fjärran från sig sjelf — såvida du icke sjelf den stunden känner dig skild från världen. Men gör du dessa toners närmare bekantskap skall du märka att det Hermitage-lyne eller Sentiment af enslighet, som sväfvat omkring dem, dock icke liknar anden i en tom hydda, icke utgör klagan af sorg och öfvergifvenhet utan eger för sig sjelf en hel verld af rikt slag. Dessa toner fattar man således antingen icke alls eller med entusiasm. Det är med dem alldeles som med Törnrosens bok sjelf, om hvilken det en gång skall heta, att af allt klokt på jorden har ingenting blifvit skrifvet galnare, och af allt gale finnes ingenting klokare.

Du, älskade Vendela, tillåter mig att ut-

trycka mig såsom jag gjort om alla dessa toner och stycken, att när jag läser igenom hvad jag skrifvit, finner jag att det liknar skryt. Men det är verkligen så, att jag sjelf har ganska liten del i dem; och jag kan ganska väl bedömma dem såsom något väl icke skiljaktigt ifrån mig, efter de tvärtom äro införlifvade med mitt innersta väsen, men dock såsom ganska oberoende af mig. Jag har aldrig kommit att tänka på dem eller bedömma dem och deras ursprung så som jag gjort i dag. Men efter du uppmanat mig att tala derom, har jag i dag satt mig ner att skrifva derom det klokaste jag vet — jag har intet komponerat hvarken i musik eller skrift, som icke gjutit sig fram så lätt att jag måste säga, att det gjort sig sjelf jag kan derföre likväl alldeles icke medgifva, att jag arbetat utan kritik; ty jag vet att så fort ett stycke med otrolig snabbhet och nästan på en gång varit färdigt, har jag sedermera bortskurit och afklippt ganska mycket. Men grunden hvarifrån jag utgått vid denna bortskärning, har ingen annan varit än sjelfva den innersta sentiment hvaraf jag känt mig stämd eller rörd vid styckets eget första anslag: hvilket med andra ord vill säga, att stycket aldrig af mig blifvit kritiseradt eller putsadt till följe af yttre reglor, utan blott efter sitt eget innersta lifs fordringar. I detta fall (men också endast i detta enda) har jag varit grufligt sträng. Om jag förnimmer ljudet af en enda not, som svär emot styckets egen sentiment, så lider jag den icke för min död: men allt hvad som låter i samklang med styckets egen individuella grundton, gillar jag och har låtit stå. I detta afseende har jag det finaste och skarpaste gehör. Deremot är det klart nog, att detta kan hafva föga att göra med något gängse system i Harmonieläran. Att "Det går an" äfven här gäller, har jag likväl trott mig finna deraf, att flere lärde Harmonister, som under årtal arbetat med mina kompositioner ögonblickligt stött sig och ögonblickligt likväl återkommit till dem igen; och sedan de gjort 10 till 20 försök att insätta hvad som skulle vara "rätt" efter harmonien, dock slutat med att behålla hvad jag sjelf ursprungligen satt, med undantag af ganska få händelser. Detta hafva de dock icke gjort, förr än de så införlifvat sig med styckenas ande att de lyssnat på dem ifrån styckenas egen horisont. Sjelf är jag för min egen person den minst lycklige, i anseende till dessa stycken; ty jag kan icke spela eller sjunga ett enda af dem, jag mins ej en takt; men jag kan när helst det faller sig, göra andra nya, och det både i samma och i nya tonarter. Hvad de gamla beträffa, kommer jag af dem sällan ihåg det minsta, förrän någon börjar spela dem. Men då ställer sig också stycket genast så lefvande för mig, att jag påminner mig hvarit ljudfall, och hör, om den ringaste not spelas rätt.

Bästa Vendela, hvad säger du om allt detta tokeri? Men kanske träffar dig detta bref i en så beskaffad stund vid Köpmangatan, att du vill läsa ännu några rader till?

Jag skall för denna händelse berätta dig några ord till, ehuru fragmentariskt det torde blifva. Men föreställer sig vanligen, att för ljufliga kompositioner i poesie eller musik fordras en vacker, lugn, ljuf omgifning, inspirerande eller underhållande fantasien. Jag har dock erfårit alldeles motsatsen.

Om du slår upp sidan 102: Imperialupp-lagan, så finner du under Uppvaknandet ett mycket litet stycke som börjar: "Källans klara, sorlande sakta susning hör!" Detta är det första af alla de här tryckta

styckena. Det föll mig in en obeskriflig regnig och smutsig höstdag under det jag promenerade i en ganska ledsam sinnesförfattning öfver några af Stockholms fulaste gator. Så snart det är gränslöst otäckt omkring mig, upplåter sig alltid själens innersta taflor, med sina toner för mitt sinne. Jag hade den tiden intet instrument och knappt ett ordentligt hem. Jag gick in till en af mina bekanta, som ägde ett gammalt ostämmt skrälle till klavér. Vid dess tangenter uppsattes noterna till "Källans klara — susning" på en lapp, stoppade i fickan och gick min väg.

Ungefär ett sådant ursprung har alla de skönaste visorna. "Solaveis sång" föll mig in på vägen emellan staden och Carlberg, dit jag den tiden gick ut och gaf lektioner åt kadetterna. Jag bodde den tiden uti ett litet, högst ruskigt hyble hos prof. Ågren på Carlberg, hvars utomordentligt tråkiga och arbetsamma lektion i geografi, svenska språket, engelska, chriaskrifning och Gud vet allt, jag den tiden skötte. När jag kom upp på min lilla kammare, satte jag Solavei på noter, utan instrument, som der icke fanns.

Stycket N:o 1 ibland "Songes" "Herre Gud, hvad det är vackert..." föll mig in i Östergötland på ett ställe vid namn Påtorp, der omgifningen var temligen behaglig. "Månsången" på ett ställe i Östergötland der jag var en tid. — Flere melodier (t. ex. "Hvarför kom du på ången", N:o 84 bland Songes m. fl.) hafva fallit mig in under det jag åkt. Men största antalet i Stockholm under de peniblaste förhållanden, under det jag utarbetade planen och realiserandet af Nya Elementarskolan, skref Räknekonssten, Rättstafningsläran och Geometrien, hade ständiga sammanträden med Hartmansdorff och deremellan svalkade mig med musik. Hit höra alla de sju sångerna, Alesia, de 4 Chorerna, Songes och åtskilligt otryckt, jemte pianomusiken, som Höijer spelar.

Adiö nu, goda Vendela! Du har hört besynnerliga saker och det är tid att sluta. För en människa som har (och kanske till en del äfven har haft) så litet roligt som du, torde det jag förtrott dig icke vara obegripligt. Om du en mycket ensam, stilla och tyst stund sätter dig och spelar eller sjunger N:o 2 ibland Songes, så skall du allrabäst förstå mig i afseende på hvad jag i dag skrifvit.

Något Jönköpingsnytt vet jag icke. — — Mariorna må jemte Ludvig ganska bra. Vi skola i eftermiddag gå till Huskvarna och föra på en prest från Hakarp, som predikar i Huskvarna skolhus på eftermiddagen.

Detta bref, som enligt öfverskriften börjades den 17, blef dock afbrutet genom göromål, så att det icke slutats förrän den 25, som är i dag. I går var en ganska regnig midsommardag. Här behöfs dock så mycket vått att man gladt sig åt vätan oakadt den mulna och blåsiga himmelen varit stygg för folk, som vilja promenera, dit vi höra.

Få nu se om du regalerar mig med några nyheter från Stockholm, t. ex. om huru pass onda alla människor (frih. Knorring, Fr. Bremer, Lindblad o. a.) äro på mig. Min Maria tackar dig genom mig för det bref du varit så god och tillskrifvit henne. Ett sådant är henne obeskrifligt välkommet. Gud gifve att du nu sjelf icke måtte hafva för mycket ledsamt af din Bulwer och hans sista Baron!

önskar en tillgifven vän

L. A.

(Forts.)

Kaj. * Alf Jane Gernandt=Claine.

RUND OCH SVART SOM EN BLÄCK-plump — för att använda en liknelse af hans egen mamma — lyfte lille Kaj hufvudet från örngottet i detsamma det ringde: — Stina, där är morsan, ropade han.

Ute i tamburen hördes steg och röster, och det var hart när att han kilat ur sängen, så feberhet han var. Ansikte och händer brände af "röda hund". Han hade legat och halfdåsat en stund, men nu var han klarvaken med ögonen mot dörren som ett par pistolmyningar. Då trojännarinna visade sig på tröskeln, brann blicken af som ett skott.

— Var det inte morsan? utbrast han.

— Hvem hade gifvit honom lof att säga morsa? bannade Stina. Hon var mager och kantig med gråa hårstelar ned öfver fanningarna och famnen full af paket. Han är väl ingen barnunge heller, forfor hon. Han borde ha det vetet att tala som folk, så som hans mamma ligger i för att skaffa honom mat och kläder. Jag trodde att han var halfdöd, och där sitter han nu och regerar värre än hundturken. Rör inte vid omslaget, säger jag, det är inte för honom det.

— För hvem skulle det då vara, utbrast sexåringen med förkrossande logik. Han hade dragit fram en blankfernissad automobil ur papper och segelgarn och höll upp leksaken midt för den gamlas näsa.

— Det är ingenting för honom, upprepare Stina envist. Det där är lyx. Och han har ingen lyxmamma — ännu åtminstone. Det kan han vara glad åt, fast han inte förstår'et.

— Hvad då? sporde den lille och lyfte sin klara bruna blick från leksaken till trojännarinna. Hvar är mamma? Hvarför kommer inte mamma, säger?

— Hans mamma är i skolan.

— Inte är hon det, när klockan är så mycket.

— Då är hon väl ute.

— Ja, men — barnets kinder brände — hon får inte vara ute. Hvem är hon ute med, tror Stina?

— Hvad vet jag, snäste den gamla. Men orden förstummades på hennes läppar och hon tog ett steg tillbaka för att icke träffas

af den nya leksak barnet slungade ifrån sig som vore det ett kastvapen. Hans ögon stodo fulla af mörker. Ute på gatan närmade sig det hastiga surrandet af en bil, och i den bilen befann sig den lilla änka han kallade sin moder, mörk som han och lika full af oväntade infall. Nu betraktade hon den tämligen färglösa företeelsen af en stilfull ung man, som satt bredvid henne. Hans ljusa, feta skägglösa ansikte stod fullt af välvilja och han gnäggade som en häst.

— Gräla nu inte på mig, Gina, bad han. Om jag skickar dig och den lille ett och annat, är det ju ingenting att ta humör öfver. Det måtte väl vara tillåtet för en kamrat och ungdomsvän.

— Tycker du? sporde hon halft skrattande. Ja, det är möjligt, men hvad tror du att din fru skulle säga, ifall hon visste af det?

— Bry dig inte om henne, rådde han matt men öfvertygad. Vi ha aldrig varit ense om mer än en sak — och det är att ingen af oss passar för äktenskapet.

— Jaså, nickade den mörka damen, svärmar hon också för små snedsprång?

— He?

— Jaa... Som du själf... Eller var det inte det du sa nyss?

— Jag? Nej, hör du, förstå mig rätt... Jag sa att giftermålet blir en knäck för så många. Tänk på dig själf, Gina. Där går du och gifter dig med en fattiglapp och blir änka, försörjer dig och barnet med att ge ritlektioner... Du med ditt utseende och ditt goda hutvud... Du är född för annat.

— För hvad då om jag får fråga?

— För — han sökte efter orden — ett lif i stort... Ett visst välstånd... Resor...

— Nu i krigstider?

— Nåja, om inte precis nu så längre fram. För resten kunde du gärna följa mig till Köpenhamn ett slag.

— Och lämna Kaj, som har röda hund.

— Hvad är det — det dör ingen af.

— Det är inte fråga om att han ska dö heller.

— Nej visst, nej. Men du, lilla Gina, du tar lifvet af dig med att bara vara till för poj-

ken och er gamla Cerberus till piga. Det är inte ett sätt att släpa ut sig så där och föröda ungdomen. —

— Med att uppfylla sina plikter?

— Plikter sa du... Det är allt som man tar det... Man har väl också en viss skyldighet att vara glad, för tusan. Att njuta en smula innan allt är förlorat.

— Allt — hvad då? utbrast hon med blicken som en glimt mot hans blacka ansikte.

Han satt och samlade sina tankar: — All fröjd i lifvet, alla illusioner.

— Jag ser hur det är, nickade hon. Du inbillar dig att jag förlorat tron på snedsprångets glädje, därför att jag förljånar mitt bröd. Så är det nog också, kära Karl. Du ska inte skicka mig goda saker eller tala om resor till Köpenhamn eller —

— Jo, just det, lilla Gina. Du är kvick och rolig som ingen annan och jag är så förbannad kär i dig att —

— Tyst —

— Jag liger inte —

— Jo, det gör du, log hon och hoppade ned från fotsteget. Nu är jag hemma och där kan du inte nå mig.

— Jag når dig hvar jag vill, bedyrade han. Se på mig, Gina. Hvad jag erbjuder dig, det erbjuder jag din gosse. Tag honom med dig och låtsa att det är min pojke och ge fan i din skola. Ja, ursäkta mig, men du är skapad för solsidan af lifvet.

— Är jag det? undrade den lilla änkan, halft förtumlad af den tämligen sällsynta förnöjelsen att ha suttit vid sidan om en beundrare och surrat genom gatorna i bil. När hon satte nyckeln i patentlåset och steg in i sin tambur, kände hon doften af rosor och uppfångade skymten af två stora paket, som Stina lagt på hennes skrifbord. De förskrefvo sig från Nordiska Kompaniet och det var blommor i det ena och frukter i det andra, men hon hann knappast kasta en blick på dem. Hon såg bara på sin Kaj, som rusat upp ur sängen med de runda kinderna flammiga af feber.

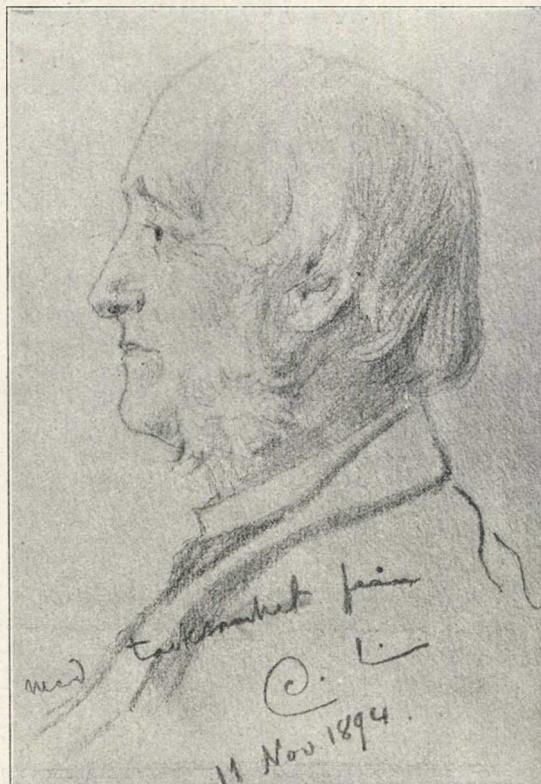
— Mamma, skrek han. Du får aldrig bli en lyxmamma, hör du. Det är en arbetsmamma jag vill ha!

Porträtt till

SENIORN BLAND STOCKHOLMS PRÄSTER, komministern i S:ta Clara församling, pastor Bernhard Wadström somnade lugnt och stilla som han lefvat den 9 april nära 87 år gammal.

Pastor Wadström var en af de vidast kända prästmän i Sverige, och en af dessa personligheter, som genom det ljus de utstråla draga andra till sig. För sina konfirmationsbarn var han en fader och ett stöd, som de flesta af dem — och de uppgingo under åren till halftannat tusental — sökte hålla fast vid för hela lifvet. Många människor i andlig och lekamlig nöd sökte sig till denna präst, för hvilken pietismen i hans tidiga ungdom kommit som en stark andlig väckelse och för hvilken den under hela hans långa lif blef en trygg ledstjärna. Hemligheten med pastor Wadströms stora inflytande öfver människors själar låg i hans förmåga att helt glömma sig själf och att göra den andra själens börda till sin egen.

Bildningsintresset hos pastor Wadström var mycket starkt, och han sökte alltid förena fromhet och kultursträfvanden. Under många år har han idkat ett omfattande författarskap. Den illustrerade tidskriften För och Nu, som bjöd på mycket värdefull läsning för de svenska hemmen, utgaf han under flera år. Likaså veckotidningen Väktaren. Mest känd torde hans kalender Frideborg vara. Under femtio år har den gått ut öfver hela vårt land som en verklig folkkuplikation. Från pastor Wadströms verksamhet må för öfrigt nämnas, att han hörde till stiftarna af Evangeliska Fosterlandsstiftelsen.

Bernhard Wadström. Teckning af Carl Larsson.

dagskrönikan.

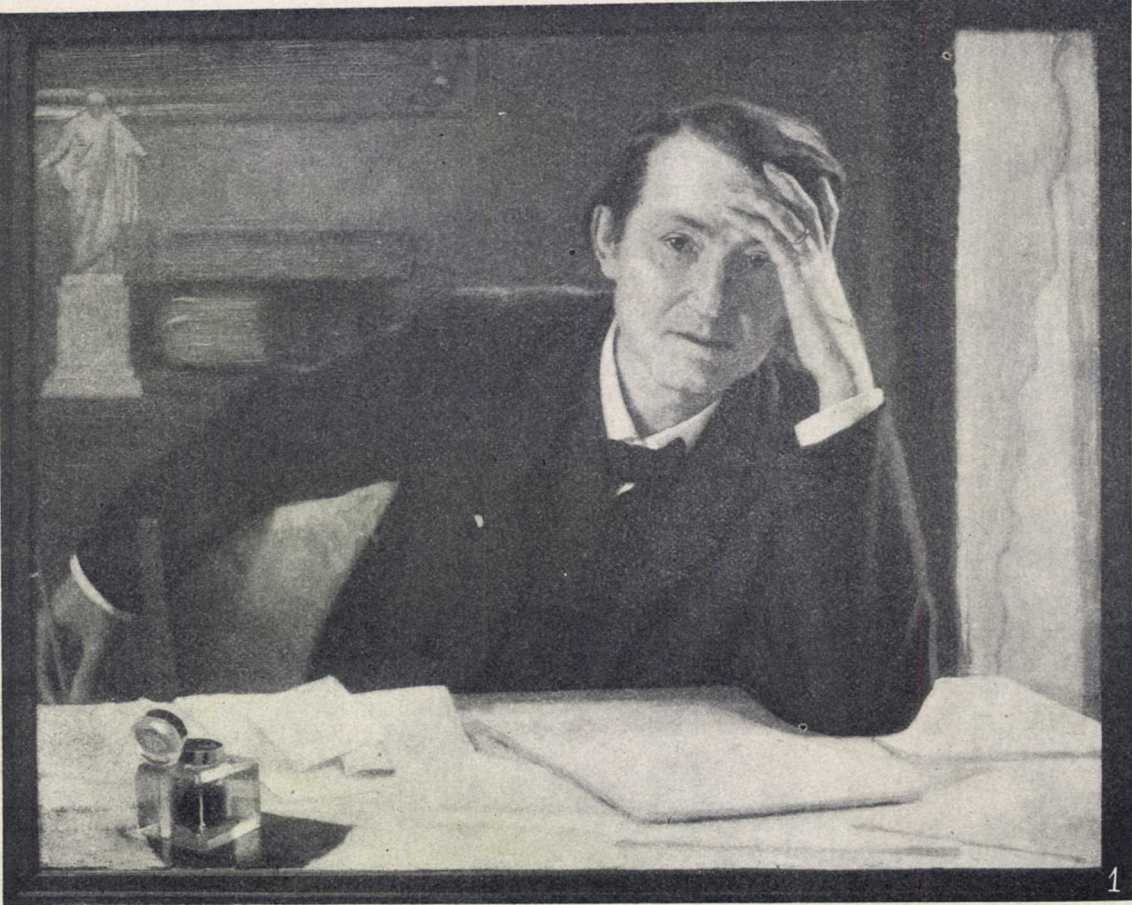
Vid sidan af sin kyrkliga gärning var gamle komministern i Klara en stor samlare af porträtt, gravyrer och träsnitt. Han efterlämnar vid sin bortgång en betydande och delvis enastående samling. Porträttet af Carl Larsson, reproduce-radt här, står i samband med denna hans egenskap af samlare. Då C. L. skulle göra studier till Nationalmusei fresker befanns det, att han måste söka sig till pastor Wadströms samling för att få det rikhaltigaste porträttmaterialet till sina bilder. Det blef många och angenäma besök i det Wadströmska hemmet och till minne af samvaron tecknade C. L. en bild af den blide prästmannen.

Närmast sörjande äro två söner och två döttrar, de senare de kända rösträttsförkämparna, författarinnan fru Frida Stéenhoff och fru Ellen Hagen.

70 år fyllde den 15 april fru Sophie Boström, född Tersmeden, änka sedan 1908 efter landshöfdingen i Södermanlands län, Filip Boström, och syster till den svenska rösträttsrörelsens gudmoder fru Ann-Margret Holmgren. Ett utprägladt socialt intresse har för fru Boström som för hennes syster varit en stark drifkraft, och hennes förmåga har också tagits i anspråk af föreningar i humanitär och socialt syfte, hvilka styrelser hon tillhört. Särskildt som landshöfdingska i Nyköping hade fru Boström ett vidsträckt verksamhetsfält för Röda Korset därstädes, för barnhem, skollofskolonier, barnkrubbor och andra dylika välgörande stiftelser

Från Georg von

1

1. Pontus Wikner. Oljemålning. 2. Karin Månsdotter hos Erik XIV i fängelset. Oljemålning. 3. Drottning Dagmars uppväckelse. Oljemålning. 4. Erik XIV och Göran Persson. Oljemålning. 5. Herr Ture Jönsson Roos återvänder från riksmötet i Västerås. Radering. 6. Konstnärens självporträtt. Oljemålning. 7. Sfinxen. Oljemålning. 8. Den för-

4

5

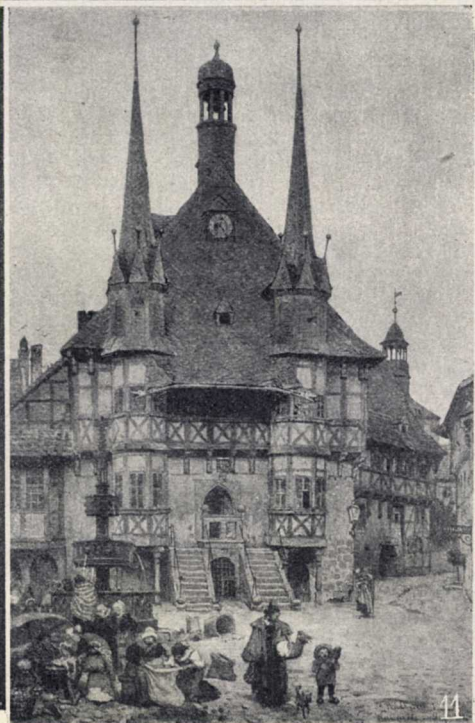

General, Carl Rosen. - A.S. & S. 1853.
Georg von Söderström. - A.S. & S. 1853.
Svevaldsson (von Rosen). - A.S. & S. 1853.
S. & S. 1853. - A.S. & S. 1853.
S. & S. 1853. - A.S. & S. 1853.

NORDENSKILD

10

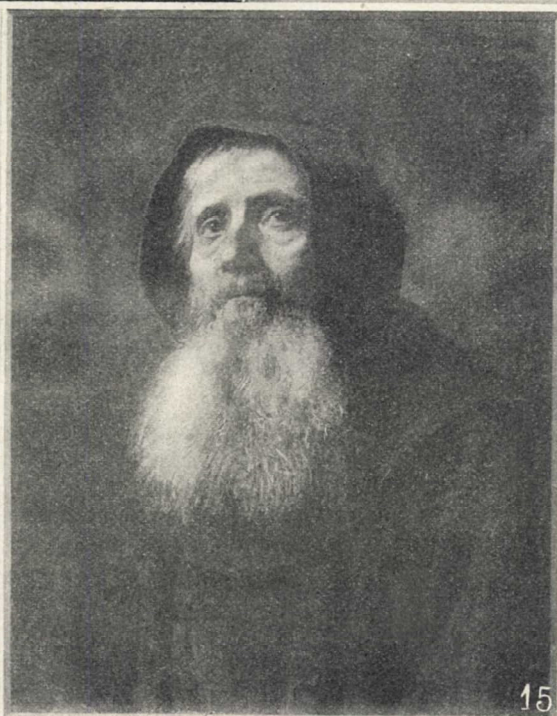
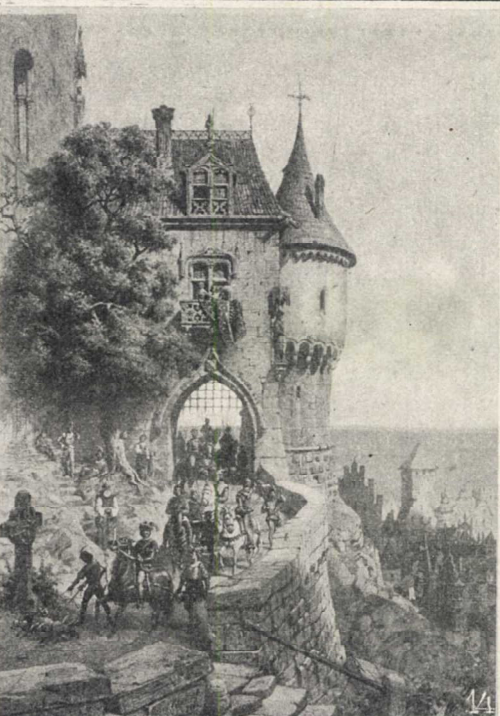
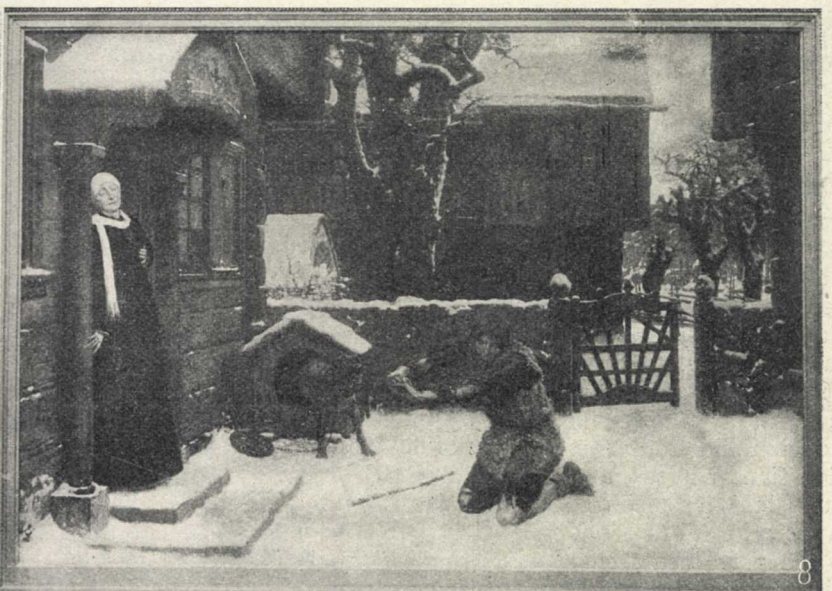
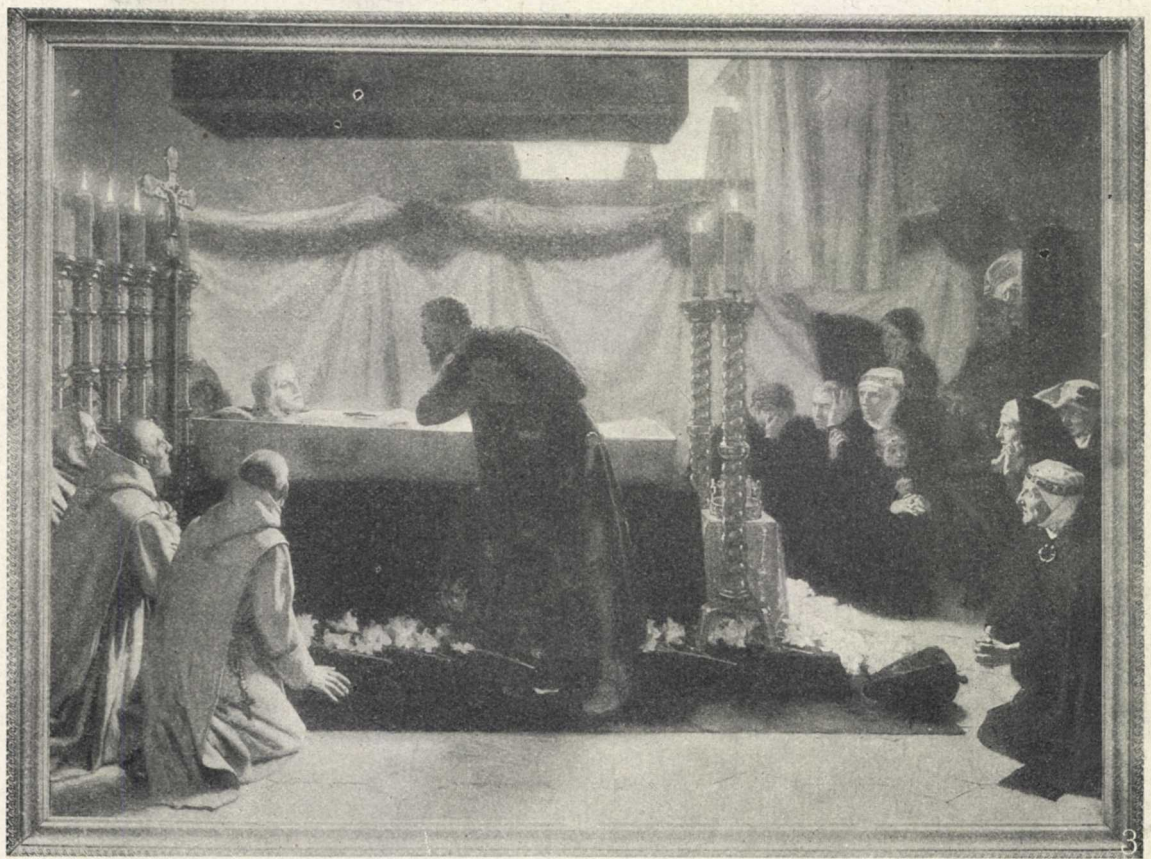

11

Rosens utställning.

lorade sonens återkomst.
Oljemålning. 9. General
Sven Lagerberg. Olje-
målning. 10. Norden-
skiöld. Oljemålning. 11.
Rådhuset i Wernigerode.
Akwarell. 12. I tankar.
Handteckning. 13. Drott-
ning Margareta beedigar
Kalmarunionen. Akva-
rell. 14. Wisborgs slott.
Akwarell. 15. Munkhuf-
vud. Pastell. 16. En bra-
vo. Oljemålning. — E.
Holmén foto.

Nils Dardel och

DEN MODERNA KONSTEN HAR I RÄTT hög grad kommit att erbjuda anblicken af en kapplöpningsbana, där det framförallt gällt att komma först, eller, hvad vårt land beträffar, det något blygsammare att ej bli efter. Man har störtat iväg så hals öfver hufvud att man knappast haft tid att se sig omkring. Många vackra kraftprestationer har man kunnat konstatera; men nekas kan ej att mästerskapslöparen ofta framkommit till målet i ett sådant utmattat tillstånd att åskådarnas nöje inte varit alldeles odeladt.

Så mycket mera glädjande är det då att ställas inför en konstnär, som hållit sig borta från detta underliga hastighetslopp, som tagit tid på sig, som gått fram med den rätta varsamheten, utan hvilken det blir mera en tillfällighet hvilka iakttagelser man hinner att göra, hvilka riktlinjer som bli de bestämmande. Den utställning af Nils Dardels arbeten som f. n. pågår i Nya konstgalleriet, Stockholm, ger ett särskildt här i Sverige sällsynt tillfälle att se en konstnär som utvecklats på ett sådant vackert själfvallet sätt, som hunnit få med allt det som för konsten nu såväl som förr är nödvändigt och som sökt mera uppfatta hvad tingen betyda i sig själfva än uppfatta och fastslå deras rent yttre struktur, såsom modernt måleri i så hög grad nöjt sig med. Denna konstnär intar en plats för sig inom modernt svenskt måleri, och det är glädjande att han för en gångs skull visar en samlad exposition här, så att publiken — åtminstone den direkt konstintresserade — får klart för sig att han existerar. För min del finner jag här i landet ingen i uppfattning och form så starkt personlig modern målar-konst som denna, ingen så litet tillfällig eller bekvämt tillrättalagdt, heller ingen som visar en sådan konsekvens i utvecklingen.

Hvad man först ser är den charm, den grace hvarmed allt är gifvet, denna lätthet på hand som gör att man mera märker af konstnärens ingifvelse än af hans arbetsprestation. Man måste för att fullt uppskatta detta tänka på hur jämförelsevis sällsynt det är i modernt måleri, hur många målarateljéer som blifvit smedjor och snickarverkstäder på det sista. Charmen är något som Dardels konst alltid haft som ett plus i tillgångar; den finns i hans tidigaste saker som i hans senaste. I den utsökta "Promenaden i Senlis" och porträttet af Maurice Rostand såväl som i den praktfulla stora duken "Exotiskt landskap" från i år. Från början var den kanske

Porträtt af R. de Maré.

Porträtt af fru Johnny Roosval.

hans konst.

det som framförallt gaf hans konst dess värde. Men efterhand har själfva styrkan och innerligheten i ingifvelsen trängt i förgrunden och den rent måleriska charmen blifvit något sidoordnad, något man får på köpet; såsom den väl bör vara. I de sista sakerna har fantasien fått ett allt större rum, allt friare tyglar; och i en duk som "Groteska figurer" (1918) är allt underordnad den. Det är en storartad målning, våldsamt, ohygglig — och dock rent måleriskt sedt blott de älskligaste raffinemang, ingenting rått, groft, påträngande, såsom motivet antagligen skulle förledt en robust modernist att göra den. Några akvareller visa att denna smak för det groteska och ohyggliga, gifvet i en icke ohygglig form, ej är tillfällig. Jag skulle tvärtom tro att här är ett verkligt personligt uttryck, och att dessa saker betyda början till något som skall komma.

En publik som står mera förstående för denna sida af Dardels begåfning kan emellertid vända sig till sådana ting som det här reproducerade porträttet af hr R. de Maré och göra en liknande iakttagelse: att den enkla, omedelbara formfantasi trängt fram till att betyda mest af allt, själfva helhetssynen mer än charmen, trots att denna också finns kvar. Det är också en sådan fullkomligt klar och stark målning, nästan förbluffande i sin naturliga enkelhet. Det vore underligt om detta porträtt ej skulle komma att tilldraga sig uppmärksamhet, ty här är ett problem löst som moderna målare gång på gång kommit till korta med. Porträttet har ju ej varit den moderna konstens starka sida, snarare dess svagaste. Man har hjälpt sig fram lika mycket med manierism, falsk förenkling som med ett ruffigt, summariskt målningsätt som behandlat människan blott som staffage och ansikte, hufvud blott som färgfläck i det hela. Här är ett nästan minutiöst utfördt porträtt insatt i en fri och mycket våldsamt formfantasi, och allt hänger likväl samman, går ej isär. Det kan tyckas en enkel sak, men är nog tvärtom en mycket komplicerad; ett verkligt problem som lösts.

Det är f. ö. inte mycken mening i att dra fram och söka ge en föreställning om några särskilda målningar; här ha blott nämnts dessa, därför att de klargöra den utvecklingsgång man tycker sig skönja, samtidigt som de äro bland de allra mest betydande. Viktigast är att fästa uppmärksamheten på den styrka som öfverhufvud ligger i denna personliga konst. Svensk publik har all an-

och hennes duglighet och öfriga framstående egenskaper lefva där i friskt minne.

Ledaren för Frälsningsarmén i Sverige, kommandör Joh. Ogrim, fyllde den 18 april 65 år. Han är född i Kalmar län, Småland, och har allt ifrån barndomen varit varmt religiöst intresserad. Efter examen vid Linköpings seminarium, verkade han några år som folkskollärare, dels i Stockholm och dels vid Järla i Stockholmstrakten, under hvilken tid han lifligt deltog i kommunala, politiska och framför allt religiösa spörsmål. Frälsningsarmén lärde han känna redan under dess tidigaste dagar här i landet och tog ofta verksam del i mötena. År 1888 tog han afsked från sin lärarebefattning, förenade sig helt med Frälsningsarmén och ingick som officer i densamma. Som sådan har kommandör Ogrim haft stor framgång under de förlutna 30 åren och beklädt viktiga befattningar i Danmark, England, Finland och Norge.

Sophie Boström.

Joh. Ogrim.

Leonore Odencrantz.

Sedan maj 1912 är kommandör Ogrim ledare för Frälsningsarmén i Sverige, hvilken krävande post han fortfarande fyller med heder. Förträfflig talare och ledare, energisk, ovanligt arbetskraftig och dessutom ägande en rik fond af värdefulla erfarenheter, samlade under det växlingsrika arbetet som frälsningsofficer, har kommandör Ogrim gjort en mäktig insats för framgången af Frälsningsarméns vidtomfattande välsignelserika verksamhet i vårt land under de senaste gångna 6 åren.

Många och varma lyckönskningar nådde kommandör Ogrim på hans 65-årsdag från såväl hängifna kamrater i Frälsningsarmén som från dess talrika vänner.

Fru Leonore Odencrantz, född Ekman, i Borås har af K. M:t tilldelats medaljen i guld af femte storleken "Illis quorum meruere labores".

Fru Odencrantz intager en ledande ställning i det mångskiftande filantropiska arbetet, som bedrivs i Borås, och hon har på detta område af samhällslifvet gjort en insats, hvarom många med tacksamhet kunna vittna. Särskildt har hon ägnat sitt intresse och sitt arbete åt de sträfvarnden, som afse de fattiga barnens väl. Hon är sålunda bland annat ordförande i Marastiftelsen, som upprättat en barnkrubba och ett arbetshem för barn, vice ordförande i förstamajblommekommittén och ledamot i styrelsen för Borås sommarkoloni. Vidare är hon styrelsesuppleant i Pauvres honteux i Borås samt ledamot af pensionsnämnden i ett af stadens distrikt.

ledning att lägga detta konstnärnamn på minnet, den kommer i alla fall en gång att bli tvungen lära sig det. Och anledningen att göra bekanskap med denna konst är så mycket större som den är lättare tillgänglig än modernt måleri i allmänhet. — Det är en verklig vederkvickelse att efter all den akrobat-ekvilibristikonst hvarmed många af de moderna hugnat mänskligheten och hvaraf vi också här i Sverige fått öfvernog vända sig till en konstnär för hvilken världen ännu är full af charm, är någonting vackert och sprödt. Där är i denna konst en naivitet som ej är falsk, någonting gossaktigt som blir till naturlig behagfullhet. En människa som är ute och ser på världen och som blir befagen och förbluffad inför det hon ser — så verkar det. Där kan märkas en brist på lidelse kanske, lidelse i djupaste mening. Där är ett sådant öfvermått af charm. Och äfven i den ohyggligaste syn är det ingenting af fasa; men blott förundran öfver det groteska. Det ohyggliga i lifvet är ju likväl inte blott något att förundras öfver, det är också något att förfäras och verkliga uppröras inför; det är en realitet, inte blott bisarreri. — Men här i Norden, där konsten såväl som dikten är så snar till mörker, tyngd, grubbelsjuka, så främmande och nästan skygg för lifvet som yttre charm, som spröd syn, bör en konst som denna vara välkommen. Dardel är en konstnär som man redan är på det klara med. Man förstår hvar han kommer att göra sin insats. Och man förstår att han kommer att betyda något inte blott för svensk konst men för den moderna konsten öfverhufvud.

PAR LAGERKVIST.

Kolarbruden.

En historia från ett nödår.
Af THORSTEN LJUNGMARK.

(Forts. och slut från n:r 14).

— DET HÄR DUGER INTE, TÄNKTE HON — så fort jag kan skall jag gå in och dricka en kopp brännvin. Det smakar värre än värst men det tarivas, känner jag.

Mattes såg när hon föll och var hos henne med ett par långa steg. Hon såg på honom med främmande, febersfirrande ögon.

Han bar henne in och lade ned henne på britsen och sedan vet ingen just mera om Mattes. Det öfriga får man gissa sig till.

Ofvanför Trolljärnen ryckte Tomtebondens mila i lugn och ro. Erik hade legat nere i bygden öfver nyårsdagen och sedan gått upp och tändt på. Han hade själf deltagit i både huggning och resning och visste att den skulle brinna fint på fjorton dagar. Skogsfolket hade varit hjälpsamt som vanligt och han hade haft långa, lugna kvällar hvilka han utfyllt med att slöjda träskedar och arbeta med små näfverdosor.

Denna eftermiddag hade han börjat rifva milan fast det tog på att bli mörkt. Om icke alla tecken bedrogo var en snöstorm i analkande och blefve den lik den förra var det fara värdt för kolen. Skötte han sig bra kunde han få hjälp med släckningen i stället.

Men han hade icke väl hunnit börja med skottningen förr än han blef varse en kvinna bredvid sig. Hon var lång och stovvuxen, i mörka, grofva kläder och svart snibb på hufvudet. Hennes ansikte var fullt och rösten var skroflig. Erik hittade förvånad på henne och tänkte i första ögonblicket inte på något oknytt.

— Det är bud att du strax ska gå till Mickjebotten! sade hon.

— Hvem har skickat det budet? frågade

Erik misstroget. Morbror har ingenling med Per Pers kolbotten att göra, det jag vet.

Kvinnan strök hucket längre ned i pannan. — Nej, men du har! sade en len röst som han hört ett par gånger förut. Erik tog ett steg baklänges och knöt handen om slidknifven.

— Det är ju inte passeligt att säga emot så rart främmande, sade han, och du har aldrig velat mig ondt förr. Men du ser ju hur det är med milan och vädret förstår du dig väl också på.

— Just det! kuffrade rösten, just det! Därför skall du också gå strax! Och hon stod i en blink tio alnar längre bort och växte plötsligt jättestor med en kolraka i ena handen och en skofvel i den andra medan rösten blef till en bullrande bas — tror du inte jag har sett en mila innan din farfar gick i kolt?

Erik sade ingenling mera; han gick in i kojans och tog på sig skinntröjan, såg till att ved och vatten fanns inne, lade haspen på dörren och gick österut öfver berget. —

Det var en dryg fjärdingsväg fågelvägen till Mickjebotten och om han gick tvärs öfver bergen kunde han vara framme på ett par timmar.

Terrängen där uppe i skogarna är som ett i jämna vågor stelnadt haf. Berg upp och berg ned med buskbevuxta sankmarker emellan. Erik knogade tåligen på, ty det går bäst om man är lugn — men nog undrade han hvad skogsfrun skickat honom i för ärenden. Inte ett lif hördes i skogen och han förundrade sig öfver de få spår han såg på snön — det var som om djurvärlden varit utdöd. Skogen stod orörd och tät, stam vid stam och mellan de mörka kronorna föll skymningen tyst och tung. Först då Erik stod på Mickjebergets krön och såg ned på kojans och den i vågor strödda milan gick en lång dof suck genom skogen, ännu en och träden höjde sig med ett klagande hvinande.

— Nu är jag vackert ute, tänkte Erik och hoppade ned mellan de svällande, hvita stennarna. Så där ja, den här milan refs i går.

Han gick tvärs öfver kolbotten och fram till kojans hvars dörr han utan vidare ryckte upp — det drog ju ur rökfånget.

På hällen flämtade en glödhög som tydligen icke blifvit passad på ett par timmar, ty bränderna lågo svartnade utåt kanten. På britsen låg en barnunge — en flicka med ljusa flätor och glödande ansikte. Hon såg på honom utan att se honom och talade ifrigt och högt på en dialekt som han icke ens förstod, så snabba och orediga föllo orden.

Erik såg sig omkring och gjorde en snabb husesyn. I ett tennfat öfver vattenflaskan stod litet gröt och ett par skifvor stekt, kallt fläsk. Mjölpsåsen var tom, brödet slut, intet fläsk stod att upptäcka, endast ett afgnadt ben af ett fårår; brännvinsflaskan däremot var nästan orörd.

I en blink förstod Erik hur det hela hängde ihop. Maten slut och ingen undsättning — det var Per Persa likt — så hade flickan sjuknat och brodern gått för att skaffa hjälp när den dröjde.

Erik svor en rad och satte sig hjälplös bredvid flickan hvars tal blef allt otydligare. När han tog hennes hand flämtade hennes medvetande upp för ett ögonblick och hon sade redigt: — Vatten!

Visst, hon var torr om läpparna som aska! Han fyllde en kopp med vatten och slog en skvätt brännvin i — det skadade aldrig och hon drack girigt ur hvarenda droppe. Men inte ett vettigt ord fick han ur henne.

Erik funderade ett par skarpa tag. Det var ju gifvet att han inte hade annat att göra än att taga flickan med till Trolljärnen, där de

fanns värme och mat. Något hade väl skogsfrun menat med att skicka honom hit!

Han såg sig om efter något sätt att medela sig med Per Pers men fann ingenling. Slutligen tog han ett klufvet björkstycke, fäljde en bit af den raka ytan blank och skref med svårighet, beroende på ovana och dåliga kol:

Stinta däre *
Det var Tomfens bomärke, känt af allt folk i de närmaste socknarna. Björkstycket stoppade han ned i den tomma mjölpsåsen.

Sedan lade han flickan in i fällen, slog hästfäcket omkring hennes hufvud, surrade alltsammans stadigt med rep och lagade att han fick ett par starka öglor för armarna. Därpå fyllde han sin fickflaska med brännvin, tog den lefvande konten på ryggen och gaf sig ut i mörkret. Redan dansade några hvassa flingor i luften och i nordost hördes ett långdraget ljud.

— Varg!

Han vände om och gick in men lyfte aldrig börden af sig. Han tog endast sin slidknif, band stadigt fast den i öfre ändan af sin järnskodda staf och gick med säkra steg ut igen, öfver kolbotten och uppför berget. Han hade skött vargar förr, fast, det måste erkännas, inte med en sjuk jänta på ryggen.

Det blåste en bitande, oslig vind och det var tur. Dels hade han ju vädret på ryggen, dels behöfde han endast gå i vindriktningen för att komma rätt ned till Trolljärnen.

Erik var fulla sex fot lång och beryktad för sin styrka. Börden generade honom icke heller på annat sätt än att han fick lof att gå försiktigt och undvika både stenar och låga träd. Flickan låg tyst och stilla, antingen hade luften gjort henne redigare eller hade hon somnat af brännvinet. Om bara yrvädret dröjde en timme ännu skulle hemfärden gå som en midsommardans.

Men han hade icke hunnit halfvägs förr än luftens alla onda andar sluppo lösa. Med ett triumferande ljud slo de i trädkronorna och svepte hvisslande kring berghällarna — i nästa minut var luften hvit af hvirflande isflagor och en formlig orkan bröt lös. Vinden tycktes komma från alla väderstreck på en gång, det var stört omöjligt att draga andan eller se en fot framför sig.

Erik trefvade sig ett par steg framåt, kände sig för med stafven och fann en hög sten. Några minuter stannade han i lä och hämtade andan, därpå fortsatte han oförtrutet. Äfven om han skulle gå rundt hela natten var han tvungen att gå och gå, ty att sitta stilla var döden. Förblindad af snö trefvade han sig fram fot för fot, han snafvade, han skrapade sig mot stenar och slog hufvudet i nedhängande grenar, ett par gånger befann han sig i snö till armarna. Men han gaf icke tappt. Många, många ätteled tillbaka hade hans förfäder kämpat för sina lif mot öfverlägsna naturmakter i en karg natur och nu var det som hade de vaknat till lif igen. Något af deras urgamla kraft pulserade i hans blod, knöt hans muskler till ursinniga ansträngningar och hindrade hans hjärna att ge vika för det trötthetens gift som ville öfverväldiga honom. Det var något af urmänniskans gamla kraf på rätt till herravälde som kom honom att arbeta i hopbitet trots, det var ingen feg fruktan för döden, som mångdubblade hans styrka. I årtal hade han känt skogen ut och in, han hade aldrig vetat hvad fruktan för dess ensliga storhet ville säga. Dess hemliga makter voro honom bevågna, dess vilda djur voro honom underlägsna, han hade hämtat föda, värme och arbete ur skogen. Nu kände han de djupa, öde viddernas farliga storhet och vilda makt men han ämnade icke ge vika. Han tänkte

visst icke lägga sig ned på snön och dö som en frusen spar! Flickan på hans rygg gaf icke ett rop ifrån sig. Han visste att hon lefde, ty hon stönade och jämrade sig då och då.

En enda gång tog han en klunk brännvin — en liten, för att styrka sig, ty han frös icke. Det hemska arbetet i den djupa snön tog udden af den tjufande vinden.

Han tyckte sig ha gått i dagar och någon möjlighet att bestämma riktningen hade han icke annat än genom att då och då med handen undersöka barken på något träd. Han kunde lika gärna ha gått rundt som rätt och så småningom domnade hans medvetande bort. Han gick och gick, flämtande och vacklande som en drucken, endast fylld af en tanke: Inte stanna! Inte stanna! Han kände att det bar nedför en sluttning och famlade sig fram men var icke spänstlig nog och föll omkull. Det kräddes en fruktansvärd ansträngning att komma upp, men han lyckades dock och arbetade sig några steg framåt. Nu flammade snön i grönt med röda gnistor — han skickade en hastig tanke till skogsfrun, undras hur hon hade skött rifningen i alla fall! — och så föll han omkull igen. Men det knastrade så besynnerligt under honom och han körde händerna ned i något som kändes varmt genom handskarna — en nyrifven kolhög.

Han var på fötterna i en blink och ett par minuter senare stapplade han in i sin egen kolkoja. Han lyckades lägga ned sin börda på britsen, damp tungt ned bredvid henne och fick en stadig klunk ur fickflaskan, fast hans händer darrade så att han fick mera på sig än i sig. — Jag kan undra, sade han flämtande — jag kan undra hvad hon menade med att ge mig det där budet!

Flickan jämrade sig och det lycktes ge honom nytt lif. Han fick eld på hårdens och en panna fläsk på pannringen, skar upp af den sparda jullimpan och lade ett par skifvor gefost i det varma flottet innan han plockade flickan ur hennes hölje.

Till hans missräkning kunde hon ingenting äta. Han gaf henne litet malörtsbrännvin, hvilket är ett gammalt godt medel mot förkylningar, och spädde på med heft vatten, honung och brännvin, hvilket hon villigt drack, men sjukdomen var för långt gången för att kunna häfvas. Hela natten kastade hon sig af och an i feber och frossbrytningar, yrade och jämrade sig. Detta var nästan en värre pröfning än arbetet ute i snön, ty här hjälpte hans styrka föga. Han hade ju knappt sett en sjuk människa förr och visste sig ingen råd.

Först efter tre dygn bedarrade stormen och flickan låg ännu i vild feber. Ingen människa kunde taga sig upp till skogen. Erik blandade ihop nätter och dagar, ty han sof blott stundvis när flickan var som lugnast. Det besynnerliga var att hon alltid hade druckit ur tennbägaren medan han sof och hon hade ju ingen gång sans att se hvar den stod ens. Som väl var räckte födan godt till. Milan var också ordentligt utrifven, det hade han snart öfvertygat sig om.

Efter en vecka kom folk upp till Trolltjärnen och det blef en ofantlig uppståndelse när de funno flickan från Mickjebotten där. I sin nöd hade Anna Lena gått till prästen och anförtrott honom att hon fruktade att de främmande barnen svälte ihjäl däruppe i skogen, ty maten var beräknad för tre veckor och på hela den fjärde hade ju ingen kunnat komma dit upp.

Prästen hade talat stränga ord men Erik bleknade af fasa vid en annan tanke och hans förskräckelse spred sig till de öfriga. Om ingen hörts af från Mickjebotten — hvar fanns då flickans bror?

Han fanns — på våren. Han låg död och stilla ett stycke nordost om Mickjebotten, åt det håll där Erik hörde vargens tjut. I snöryan hade han gått rundt och slutligen dukat under af trötthet och köld.

Brita fördes ned till Tomtens där hon fick stanna, ty hon låg sjuk flera veckor ännu. Hon kom upp så småningom men var blek och förbi hela vintern fast hon sköt i höjden och blef lång. Med vårsolen fick hon färg och lif — blomstrade upp likt en ros som flyttas ur källaren i solen. Kanske berodde det till en del på att Erik kom ned från skogen. Han kände i förstone inte igen henne — vägrade att tro att denna täcka, högväxta unga kvinna var samma lilla flicka han på sin rygg burit från Mickjebotten till Trolltjärn. Brita endast log och rodnade och Calla skraftade åt dem.

— Stintorna skjuta upp så där när de varit småpiriga hela uppväxten, sade hon. Har du visat henne brudgäfvän, Erik?

Nu var det Erik som rodnade — men det hjälpte inte med Fader vår ens — de blefvo båda kära i hvarandra. Han hade litet och hon intet, hur skulle det gå?

Då brodern återfanns blef Brita som förbytt. Hon bad, hon grät, hon rasade: brodern skulle begravas i sin hemsocken! De voro af gammal god släkt och han skulle ligga bland sina fäder. Hon fick sin vilja fram till sist, men måste själf förbli hos Tomtens medan Erik och en af drängarna förde kistan den tolf mil långa vägen.

Den dag de återkommo fanns Brita på utkik sedan tidigt på morgonen, men som det ofta händer körde de oförmärkt in på gården medan hela huset satt vid kvällsbordet.

Erik kom först in. Han såg trött ut och skakade säfligt hand med mostern och bonden. Brita hade stigit upp och såg förvånad in i det kära ansiktet som utan glädje vändes emot henne. Han försökte le, men lyckades icke.

— Hvad är det? sade Brita andlöst, ty hennes kvinnliga intuition kom henne snart till hjälp. Är farbror död?

Tomten, som var en beslutsam karl steg upp och föste dem båda före sig in i lillkammaren. Calla följde med.

— Brita är rik! sade Erik bittert och tvärt. Hon har en gård lika stor som den här och mycket pengar utlånata på bygden däruppe.

Flickan lade händerna kring hans hals och fick det motsträfviga ansiktet ned mot sitt.

— Är jag sämre för det då? frågade hon darrande och hvad kunde han annat göra än taga henne i famn?

— Tag henne du och tacka till! sade Calla och torkade ideligen tårarna på kvinnors vis. Ni karlar äro dummare än ni ha lof att vara! Komma hem och se ut som en död bara för att flickan har fått ärfva!

— Du får tacka skogsfrun, när du träffar henne, myste Tomten. Fast det är sant att du fick arbeta bra för stintan.

— Det är ofäckt, sade Erik och höll hårdt fast om sin käresta — men Britas farbror gick ned sig i en mila dagen efter tjugodagen.

— Det var samma dag du bar mig öfver bergen och Mattes frös ihjäl! snyftade Brita och för ett ögonblick föll skuggan af den bittra smärtan tung öfver dem alla.

— Vi ska inte klandra Herrrens rådslag, afgjorde Tomten allvarligt. Kanske ger han oss i år god äring. Kom, Calla.

Brita hviskade, så fort hon fått munnen fri: — Du, Erik, Lars Johan skall ha en häst —

Hon fick betala dryg tull för den lilla fristen och så sade han:

— Ge Mickel en också, det är han värd. Vi kunna gifva oss i höst ändå, trots nödåret.

Och det gjorde de och skogsfruns brudgäfvä följde med till Britas hemgård. Den finnes där ännu, jag har själf sett den, både den och ätlingarna i andra och tredje led af det lyckliga hjonelag de själfva bergfast tro att skogsfrun anstiftade.

Före striden.

Kangasala den 28 mars.

JAG SITTER I EN VÄNTAN OLIDLIG OCH tung som bly. Kanonerna dåna och dåna, och kulsprutorna köra fram och åter sin skördemaskin. Mina kamrater äro förmodligen i elden, men själf får jag inte komma dit förr än i morgon. Innanför det rum, där jag sitter, sova en sjukvårdare och en febersjuk. Den sjuka rör sig inte mer under mardrömmar, utan slumrar under tillfrisknandets djupa andedrag. Här inne är så stilla, genom den öppna dörren hör jag det långa suset från furuskogen. Det är mulet, och kanonerna dåna och dåna.

Ja, i morgon skall jag vara i elden och se, hvilket öde, som där väntar mig. Jag känner mig förunderligt trygg och lugn. Jag vet, att jag är här på mitt hjärtas bud, hvars åttlydande blef en yttersta plikt. Jag känner mig lycklig öfver, glad åt att jag inte tvekade, utan sitter här beredd att möta hvad Gud vill sända. I mitt inre kvälla källorna som aldrig förr, jag hör en hög och allvarlig sång. Jag kan inte uttrycka den i ord, och i stridslinjen dåna kanonerna, dåna, dåna.

Jag är glad öfver att jag inte har någon uppgörelse med lif och död, den är för länge sedan gjord, det är endast konsekvens, att jag befinner mig här. Den bär mig starkare än jag vågat tro, den skall följa mig och smeka mig till ro midt under faran. Jag tackar dig, lif, att du lärde mig detta, jag välsignar de mödor och det lidande, du gaf! Endast starkare blef jag, endast högre växte inom mig den gyllene lågan, som är min ande och skall i döden lyfta mig högt öfver rum och tid. Genom mina gärningar fändes och närdes den till allt större växt på materiens bekostnad, lidandet var endast födslovända, symptomet på att något vardt till. Det var mitt verk, verket innanför, det enda, som betyder. Ack, där ute dåna kanonerna, dåna, dåna, och i morgon skall jag vara under deras eld. Trots allt välsignar jag lifvet och tackar min Gud. Hvad Han genom lifvet sänder, är godt, endast godt. Så kom, du skördeman, och samla upp i din korg, hvad kulorna löst likt äpplen från trädet! Jag tackar människorna, vän som ovän, alla voro de lifvets tjänare, de kommo en hvar till mig med det, hvaraf jag vid hvarje tillfälle var i behof. Jag välsignar morgondagen, hvad än den bär i sina händer. Och sist gå mina tankar till hemmet, till henne, som så troget gaf mig allt, till den, som från dagsseger till dagsseger stått vid hennes sida, till barnen, som voro min glädje, min stolthet, och hvilkas böner nu jämna vägarna för far. En tår hindrar mig att se. Men inom mig blir så godt och ljufft. Gud välsigne Er alla, mina kära, mitt solsken, mina blommor! Till Er alla mina tankar i dag! I morgon måste jag tänka på ett enda, att uträdda, sköta mitt gevär.

På återseende eller farväl!

Kanonelden filltar, striden blir allt mer rasande. Jag ängslas för mina kamrater, det är hemskt att inte få vara med! Rutorna och hela huset skaka...

E. WALTER HULPHERS.

SKUGGBILDER.

För Idun af L'ombre.

Skuggmänniskorna älska ljusvärlden, det sköna, de ideella värdena mer än solmänniskorna, åtminstone på ett annat sätt, såsom man älskar det åtrådda, men oåtkomliga.

Skuggmänniskorna — de äro flera än man vet och tror — lefva sitt lif för sig, utestängda och instängda. De ha i allmänhet ungdomen bakom sig och få sitt torftiga uppehälle genom något litet hemarbete eller dylikt, möjligen i förening med en ytterst obetydlig pension. De anlita aldrig fattigvård eller nödhjälpskom-

mittéer, de uppsökas ej af hjälpare. De sluta sig inne i sitt armod och sin försakelse och allt hvad de bära inom sig af skönhets- och lifsträngtan, det är ingen, ingen som vet.

De se den slösande blomprakten på salutorg och i blomsteraffärer, se andra komma med stora fång däraf, men själfva måste de gå tomhändta förbi. Likaså med frukt, hur än torgborden digna under dess rikedom. Och tillåter sig en skuggmänniska en eller par gånger under sommaren och hösten lyxen af ett litet mått bär, ett äpple eller ett päron, så sker det med inskränkning, eller rent af på bekostnad af en nödortfing måltid. Men hon ser andra komma

med bräddade korgar och fyllda påsar. Någon afund erfar hon dock ej, hon är så van att stå utanför, hon kan sin läxa. Hon passerar en bokhandel, stannar, kan stå långa stunder, och läsa boktitlarna, å, den boken! Men också här — förbi. Hon försjunker i beundran inför några exponerade konstverk och konstnärliga reproduktioner. O, om hon finge äga ett enda af de senare för sin fula kammarvägg!

Hon går förbi teatrarna, årtionden ha gått, sedan hon varit därinne, men hon älskar den sceniska konsten, den finaste, den högsta och hon förstår den så, som den stora teaterpubliken ytterst sällan, kanske aldrig, förstår

den, men deras portar äro för henne obevekligt stängda. »Förbjuden ingång» — för dig, läser hon den för andra osynliga öfverskriften. Hon passerar möbel-, bosättnings- och konfektionsaffärer. Om hon finge utbyta sitt skamfilade, utnötta bohag mot det allra enklaste nytt, allt det erbarmligt fula och ruskiga mot något vackert och ljusst! Och sina trådsliitna paltor mot en vårdad dräkt! Men nej — nej — — förbi och åter förbi! De små, små slantarna vilja ju ändå icke räcka till den klenaste kost, en usel liten kammare och ett minimum af bränsle.

Men ändå — ändå... Det finns likväl något, som äfven skuggmänni-

skan måste vara med om, kostnaden är ju i och för sig en obetydlighet, fast icke för henne. Men hon är uppfinningsrik, hon tänker ut utvägar, hon letar upp litet gammalt stickylle eller några par utslitna galoscher, och så har hon afgiften för en tid framåt — den lilla tioöringen för den stora rikedomen. Och hon räknar dagarna till den enda af veckans dagar, då hon känner, att hon lefver, inte som en arm skuggvarelse utan som människa.

Hon har en lång väg att vandra, ty spårvägsluxen kan ej komma i fråga, men hon erfar knappt någon trötthet vid tanken på hvad som väntar...

Hon sitter i föreläsningssalen, där alla samhällsklasser och alla åldrar, från mycket unga flickor och gossar till hvithåriga kvinnor och män, äro representerade, men alla besjälade i detta nu af ett stort, gemensamt intresse. Salen är fullsatt till sista plats. Många bland de unga göra flitiga anteckningar. De ha kommit med brinnande häg och åstundan att lära, att utvidga sitt vetande, mottagliga för det storslagna upplysnings- och bildningsarbete, som utgår från denna kateder, men utan någon som helst påtryckning för vissa åskådningar. Nej, föreläsarens syfte och mål är alltid att som han uttryckte sig, »kristallisera ut personligheten ur den stora likformiga massan, en själfständigt tänkande och kännande personlighet». Ämnet är rikt, högtintressant och framställningen sällsamt fängslande. Hvilket lysande intellekt, hvilket omfattande vetande, vilken glänsande talekonst! Men så fullkomligt främmande för allt slags lärdomssnobberi och hela personligheten präglad af enkelhet, hjärtlighet, godhet, kvickhet och humor, äkta, oförfalskad humor. (Hvem är han? det vet ni väl — professor K. K-g, han och ingen annan!).

Det går som en ström af förståelse och sympati mellan föreläsare och åhörare, han känner det nog och värmas däraf. Men lyckligare, tack-sammare än alla de andra äro skuggmänniskorna, ty de sitta här flere än en. De glömma allt, sina veder-värdigheter, sitt armod, sitt mörker för ljusflödet till deras intellekt och känslolif. De äro i andens kungsal och känna sig där icke som gäster och främlingar utan som barn med hemortsrätt i fadershuset.

Se skuggansiktet där! Hur har det blifvit så grått, så stelt, så tårt? Är det af sjukdom eller sorg — svikna förhoppningar, jordad lycka — utpinande arbete, nöd och armod eller kanske allt detta i förening? Och nu — det vänder sig mot talaren. Skuggan har fått lif. Det gråa ansiktet lyser.

BREFLÅDA

RED. BREFLÅDA.

»Optimist» rekommenderas studiet af Voltaires »Candide», ou »Sur l'optimisme» för att få en inblick i hur sätirens lämpligen tillverkas.

EXP. BREFLÅDA.

»1:sta juni», Rockneby. Annon-sen kostar kr. 5,40. Likvid i post-anvisning.

KÖKSALMANACK

Redigerad af

ELISABETH ÖSTMAN-SUNDSTRAND
Inneh. af Elisabeth Östmans Hus-moderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 21—27 APRIL 1918.

SÖNDAG. Frukost: Bröd; smör; biffstek med potatis; kaffe eller te. Middag: Nässelkål med förlorade ägg; kokt gädda (kromgädda) med smält smör och pepparrot eller pepparrotssås samt potatis; falsk gräddkaka med sylt eller kompot.

MÅNDAG. Frukost: Bröd; marmelad; omelett i form med fiskstufning (rester från söndag); kaffe eller te. Middag: Pepparrotskött med potatis; rabarbersoppa med rågskorpor.

TISDAG. Frukost: Bröd; kaviar; grilljeradt pepparrotskött med potatis; kaffe eller te. Middag: Puré af hvita morötter med stekt bröd; färsk sill, stufvad som lake, med potatis.

FÖRVÄXLA EJ

Hylin's parfym i pulver

"GLOIRE"

med puder.

"Gloire" är nämligen koncentrerad parfym i pulverform. En ask "Gloire" innehåller mera parfym än en flaska flytande parfym till samma pris.

Med "Gloire" kan parfymen fördelas mera jämnt än med parfym i flytande form.

Allt, kläder, hud och hår kan parfymeras med "Gloire", som på grund af sin utsökta, varaktiga doft blifvit den eleganta världens parfym par préférence.

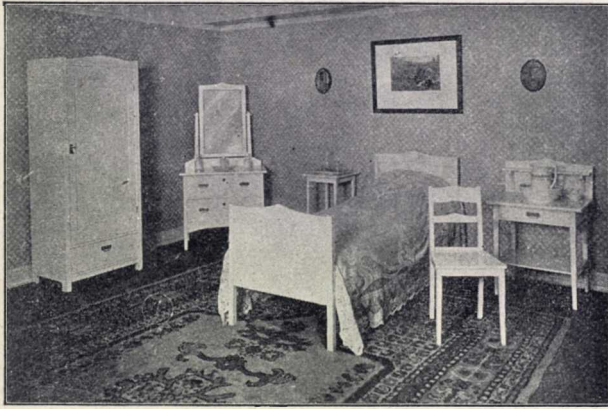
"Gloire" lämnar inga fläckar på ömtåliga väfnader.

"Gloire" säljes i parfym- m. fl. affärer. Pris Kr. 3: — pr ask.

Hylin & Cos. F. A. B., Stockholm.

H. M. Konungens Hofleverantör.

SOMMARMÖBLER

"SPECIAL" Vitlackerad sängkammarmöbel

1 Toalettbyrå	95.—
1 Tvättställ med en låda	34.—
1 Säng med stältrådsbotten	59.—
1 Nattduksbord	17.75
2 Sto'ar med träsis 13.75	27.50
1 Klädsåp med låda	85.—

Kronor 318.25

Obs! Varje möbel säljes även särskilt.

A.-B. NORDISKA KOMPANIET
BASARAVID. -- Möbler levereras ej franko. -- STOCKHOLM.

den skurna lefvern och serveras med smält smör och rifven pepparrot eller pepparrotssås samt potatis.

Falsk gräddkaka (f. 6 pers.). 1/2 msk. smör (10 gr.), 2 dcl. tunn grädde, 3 dcl. vatten, 3 msk. socker (45 gr.), 6 msk. mjöl (60 gr.), 3 ägg, 1/4 tsk. finrifvet citronskal eller 3 bittermandlar.
Till formen: 1/4 msk. smör (5 gr.).

Beredning: Smöret smältes i en kastrull, gräddblandningen ihålles och får koka upp med sockret, mjölet vispas varsamt under full kokning och massan får koka 3-4 min., hvarefter den hälls upp. Då mesta lattan afgått, röras äggulorna en i sänder och om så önskas det finrifna citronskalet ell. bittermandeln, sist nedskäras de till hårdt skum slagna äggvitorna. Massan hälls i en smord eldfast form och gräddas i ej för varm ugn. Serveras genast med någon sylt eller kompot.

Bägerska bullar (f. 6-8 pers.). 2 kaffebröd (omkr. 325 gr.), 60 gr. smör, 1 tsk. finhackad lök, 1 ägg, 4 dcl. mjölk eller grädde och vatten, 50 gr. mjöl, 1 msk. hackad persilja, salt, närsalt.
Beredning: Brödet skäres i fina tärningar och hälften därpå brynes i en del af smöret. I resten af smöret brynes löken. Ägget, mjölken och mjölet sammanvispas, brödet, löken, den hackade persiljan och närsaltet tillsätts, hvarefter smeten afsmakas med salt. Den formas därefter till runda bullar, som kokas i saltadt vatten omkr. 20 min. Serveras med smält smör, stuvade turska bönor och potatis. Bullarna kunna äfven paneras och stekas i smör.

Jästmunkar (omkr. 20 st.). 1 1/2 dcl. grädde och vatten, 30 gr. smält smör, 1 ägg, 40 gr. socker, 3 bittermandlar, 20 gr. pressjäst, omkr. 270 gr. hvetemjöl, 1 dcl. fruktmos.
Till kokning: Flottyr: Beredning: Grädden som bör vara ljum, blandas med smöret, det vispade ägget, sockret och den malda mandeln. Mjölet och den i 1 tsk. socker utrörda jästen tillsätts, och degen arbetas, tills den är smidig och blank, hvarefter den får stå på varmt ställe att jäsa omkr. 2 tim. Degen omarbetas därefter på bakbordet, utkaflas till 1 cm. tjocklek och uttages med rundt mått till kakor, som böra vara omkr. 5 cm. i diameter. Midt på hvarje kaka lägges litet fruktmos och katterna tryckas väl tillsammans. Munkarna läggas på mjölad plåt och få jäsa upp väl. De kokas därefter i måttligt het flottyr, tills de äro genomgräddade och vackert bruna, då de uppläggas på gräpapper att afrienna. Öfversockras och serveras varma med kompot.

FERROL

är det kraftigast aptitgivande och mest stärkande af alla moderna organiska järmpreparat. Synnerligen lättsmält fördrages det af den ömtåligaste mage. Vid blodbrist och svaghet af största verkan. Dess angenäma smak gör att det med lätthet tages af såväl barn som vuxna.

Tillverkas af
**APOTEKET VASEN DRUG-
HANDELS LABORATORIUM
STOCKHOLM**

Originalflaskor om 500 gram, Pris Kronor 3.50

BILLIGT! - Finnes å alla apotek - BILLIGT!

STEINWAY & SONS

STORT LÅGER I ENSAMAGENTUREN:
**LUNDHOLMS PIANOMAGASIN
STOCKHOLM - JAKOBSBERGSGATAN 39**

KULLGRENS GRAVVÅRDAR

Begär katalog från
KULLGRENS-UDDEVALLA

SINGER HEMETS SYMASKIN

Bästa ingredienser

vid småbak förtjäna bli behandlade med bästa jäsningsmedlet. Gooda-Jästmjöl är bäst och pålitligast.
Säljes öfverallt i burkar å 15, 25 och 50 öre.

Handelsaktiebolaget Sten Sjögren & Co.

Levnadstolkningar

utarbetas af skicklig astrolog. Uppgif födelsedag och år, födelseort, namn och fullständig adress samt bifoga 30 öre i frimärken. Åberopa denna tidning! Astrolog Wilh. Leidner, Strömgatan 10, Kalmar.

FREJAMI - PASTILLERNA
skänka lindring och baf vid hals och bröstkommar

CHOKLAD-
KOFFERTFASCHEN
SEK JA
SPLA.

**Husqvarna
symaskiner.**

Detta märke är en garanti då Ni köper en symaskin. Begär alltid Husqvarna!

MUSIK- INSTRUMENT

Endast prima och väl justerade: Gitarrer, mandoliner, gitarrmandoliner, gitarrlutor, violiner, citoror, dragspel, flöjter, klarinetter, mässingsinstrument, sextetter af förstklassig svensk tillverkning, trummor, fodral, strängar och öfriga tillbehör. Orglar från främsta fabriker. Hög rabatt vid extra kontant köp af orglar.

Frälsningsarméns Handelsdepartement,
Östermalmsgatan 24, Stockholm 5.
Telefoner: Riks 85 81, Allm. 63 72.
Filial: S. Allégat. 9, Göteborg. Rikst. 73 76
Rikt illustrerad varukatalog, innehållande fullständiga varu- och prisuppgifter, sändes på begäran gratis mot 25 öres porto.

Barnängens Parba-Tvål

är genom sin ringa vattenhalt synnerligen dryg i användningen och ger ett crèmeartat, rikligt lödder.
är behagligt och diskret parfumerad och bör därför bliva

en favorittvål, särskilt för damerna.
är gynnsamma inverkan på huden förhöjes ytterligare genom användande av vår hudcrème »Crème Parba». Dessa båda fabrikat äro de bästa medel för hudens rationella skönhetsvård.

**PARFUMERIE
BARNÄNGEN**
GRUNDAD ÅR 1868
H. M. Konungens Hovleverantör

I alla väder är Gahns Maniol det bästa för huden.

"O, hur härligt!"
blänka inte silver-, koppar- o. mäsingskärl, även prydnadsföremål, hur djupt svart och glänsande är inte spiseln, hur silverlika bli inte diskbänk, knivar och gafflar, och kristallklara fönster o. speglar, då Nordstjernans Silver-, Metall-, Spisel-Zink-, Kniv- o. Fönsterputs användas! — Begär dem! De äro bäst! —

ONSDAG. Frukost: Bröd; marmelad; välling; potatisplättar med lingonsylt; kaffe eller te. Middag (vegetarisk): Bägerska bullar med stuvade turska bönor och potatis; äppelkräm med grädde.

TORSDAG. Frukost: Bröd; marmelad; sillsalad med skarpsås; kaffe eller te. Middag: Oxsvanssoppa; jästmunke med kompot.

FREDAG. Frukost: Bröd; kaviar; blandad låda (rester från måndag) med potatis; kaffe eller te. Middag: Kalops af oxlefver med potatis; blåbärsoppa.

LORDAG. Frukost: Bröd; marmelad; uppstekt kalops med potatis; kaffe eller te. Middag: Strömmingsflundror med potatis; majsena-kräm med saftsås (rester af soppan från fredag).

RECEPT:

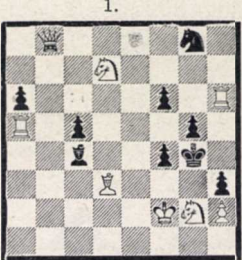
Nässelkål (f. 6 pers.). 1 1/2-2 lit. spåda, färska nässlor, 3 lit. vatten, 1 msk. salt (till förvällning) 5 strån gräslök, 1 handfull körvel eller 1/2 tsk. finstött fänkål. 1 1/2 msk. smör (30 gr.), 4 msk. mjöl (40 gr.), 2 lit. efterbuljong, salt, socker, hvitpeppar, (1 tsk. kallt smör).
Beredning: Nässlorna rensas och sköljas ytterst väl. De förvällas i 15 min. utan lock, läggas på

sikt, spolas med kallt vatten och få afrienna väl. Körveln och gräslöken rensas, sköljas, vridas i en duk och hackas fint tillsammans med nässlorna, hvarefter de passaras genom sikt. Smör, nässlor och mjöl fräsas 5 min., den kokande buljongen spädes på, litet i sänder, och kålen får koka med springa på locket omkr. 1/2 tim. Den afsmakas noga med kryddorna (med fänkål om körvel saknas) och serveras med queneller af fiskfärs, förlorade ägg eller äggulor. Konserverade nässlor kunna med fördel användas. På samma sätt beredes soppan af hackad, konserverad spenat.

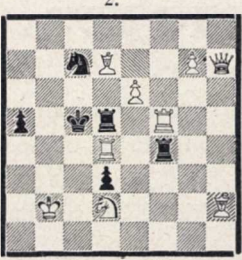
Kokt gädda (kromgädda) (f. 6 pers.). 1 gädda på 1 1/4 kg., 1 1/2 msk. ättika, 3 tsk. salt (15 gr.), vatten, 10 gr. groft salt till hvarje lit. vatten.
Beredning: Fisken fjällas ej, rensas, sköljes, gnides utvändigt med ättika. Den torkas, ingnides med saltet och sammanbindes på så sätt, att man sticker en nål med ett snöre igenom hufvud och stjärt; fisken ligger då böjd vid serveringen och därpå namnet kromgädda. Den kokas med lefvern i saltadt vatten; när fenorna lätt lossna, är den färdig, upplägges på fiskfat med sil eller på bruten servett, garneras med persilja samt

IDUNS SCHACKSPALT.

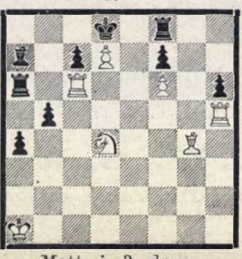
För dagen meddela vi en serie intressanta problem och göra dem samtidigt till föremål för en liten lösningsävlan. Alla som lyckas rätt lösa samtliga erhålla pris bestående af schacklitteratur. Lösningarna skola vara red. till handa före slutet af april och stälda till Iduns lösningsävlan, Iduns schackafdelning, Stockholm VI.

Matt i 2 drag.

Matt i 2 drag.

Matt i 3 drag.

**NYA
WERMLANDS-TIDNINGEN**
Grund. 1850 Karlstad Tryckeriet 1836
Värmlands äldsta och enda dagliga
tidning. Telefon: Namnanrop.

**A.-B. PHARMACIAS
PARAMINT
PASTILLER**

FÖRORDAS AV LÄKARE
vid sjukdomar i munhåla och svalg.
Effektivt skydd mot smitta
vid epidemier.
Flaskor om 50 st. Kr. 1:75.
SÄLJAS ÖVERALLT

SJU

dagar i veckan
läses en annons i

IDUN

PENSIONS-FÖRSÄKRING
Allmänna Änke- och Pupillkassan i Sverige
meddelar försäkring för pensioner dels till efterlevande änkor och barn dels och till annan viss person oberoende af skyldskapsförhållande.
Inträde är öppet för hvarje svensk undersåte, som med afseende å hälsotillstånd provas antaglig och icke uppnått 60 års ålder. Pension kan betingas från 100 till 1,500 kronor. Insats en gång för alla kontant eller delvis genom revers eller ock årliga premier.
All vinst tillfaller de försäkrade i form af årlig tillväxt af pensionen under den persons listtid som betingar pensionen. Pensionstillväxten utgår med lägst 2 högst 5 procent för år å det betingade pensionsbeloppet.
Prospekt portofritt på begäran, hvarvid denna tidning bör åberopas.
STORKYRKOBRINKEN 11, STOCKHOLM

Polismännens Viloheims Lotteri

10,000 vinster

120,000 kr.

Lotteriets kontrollant:
Notarien i Överståthållareämbe-
tet Birger Lundberg.

Ingen vinst under 5 kronors värde

Vinsternas sammanlagda värde över

Lotteriets styrelse:
C. O. Bergholtz, Förreståndare,
J. A. Isaksson, Kassör,
C. F. B. Snygg, Sekreterare.

Pris pr lott

Kr. 2:10

Intet lotteri har haft så många och dyrbara vinster i prislagen mellan 15,000 o. 100 kr.

Hufvudvinster:

Pris pr lott

Kr. 2:10

1. Landtgården Rickberga

strax norr om Uppsala. Innehåller 40 tunnland åker, svartmylla på lerbotten i ett skifte, sluttande mot Björklingeån i söder, 1/2 tunnland trädgård. Skog till mer än hushövd. Mangårdsbyggnaden av timmer under tak av tegel med 3 rum och kök, nedra botten. Ladugård av timmer, stall, loge, större lada, smedja, vishusbod, magasin, bryggshus och vagnslider. Egendomen vinter- och sommarlöder 12 nötkreatur och 4 hästar

Kr. 15,000

2. Villa Sjöbacken

2 min. från Hillersjö ångbåtsbrygga. Präktig vinterbonad villa, tvåvånings med brutet tegeltak, å nedre botten 2 rum och kök. I källarvåningen, som är tegelmurad, kan förutom tvättstuga inredas 1 rum och kök. Vacker värdefull tomt om 45,000 kv.-fot. Fruktträdgård med över 100-tal träd och bärbuskar. 32 mtr strandtomt

Kr. 11,000

3. Landtgården Ängsberg

i det natursköna södra Dalarna, i Folkärna socken, strax norr om Krylbo, 1 km. från kvarn och såg, 2 km. från skola. Egendomen föder förnärvarande 6 kor och 1 häst. Boningshuset av timmer i 2 våningar innehållande 4 rum. Ladugård med rum för 7 kor. Stall med rum för 2 hästar. 2 brunnar finnas på gården

Kr. 11,000

4. Möbeluppsättning

för 2 rum, från Myrstedt & Stern: Matsalsmöbel utförd i rökt bon. ek. Klädsel Antikhud. Bestående av 1 skåp, 1 serveringsbord, 1 matbord, 2 fätöljer och 6 stolar. Herrumsmöbel, utförd i rökt. bon. ek. Klädsel Gobelin. Bestående av 1 soffparti, 2 fätöljer, 4 stolar, 1 bord, 1 skrivbord. 1 skrivstol, 1 besöksfätölj och 1 bokhylla

Kr. 8,000

5. Matsilverschatull

av kontrollerat silver (24 duss.) ... från Hovjuvelerare K. Andersson

Kr. 4,500

6. Salongsmöbel

av mahogny från Myrstedt & Stern, bestående av soffa, 4 stolar, 2 fätöljer och 1 bord

Kr. 2,000

Dessutom ett mycket stort antal värdefulla vinster. Sammanlagda vinstvärdet 120,000 kr. Ingen vinst under 5 kronor.

Försumma icke att se lotteriets utställning, Regeringsgatan 9, Stockholm. Lotter försäljas å vanliga försäljningsställen samt till landsorten efter rekvisition helst per brevkort (ej förskottslikvid) från Lotteriets exp., Polihuset, Stockholm.

Professor Cederschiöld

behandlar med egna massagemetoder mag-, tarm-, reumatiska och nerväkomor m. m. Obs! Nässvalgkatarr (kronisk snufva) behandlas med instrument smärtfritt. Hvardagar 10-12 o. 2-5. Greftevegatan 15. A. T. 184 51.

Gymnastikdirektörsexamen

aflygges efter 2-årig kurs af kvinnliga elever vid

Sydsvenska Gymnastik-Institutet.

Ny kurs börjar i sept. Prosp. Major J. G. Thulin, LUND.

Göteborgs Gymnastiska Institut

Fullständigaste ettåriga kurs i Sjukgymnastik och Massage. Nästa kurs börjar 15 Sept. Begär utförligt prospekt!

Med. Dr. E. Kleens

ettåriga kurs i massage och sjukgymnastik för Damer och Herrar börjar den 1 oktober kl. 10 f. m. Mästersamuelsgatan n:o 37. 2 tr. Obs! Prospekt begäres (tydligt namn och adress) och anmälningar mottagas städe under adr. Engelbrektsgratan n:o 43 B, Stockholm.

Fräkencreme

Borttager fräknar finnar fnassel m. m. Pris kr. 4.50 + porto. Förs. diskret. Franska Parfymmagasinet, Hofleverant. 21 Drottningg., Sthlm.

Underlivslidande

och dylikt undgräs bäst genom bruk af lifmoderspruta. Pris 12, 14, 17 kr., med båda rören 18, 20, 25 kr. Vid köp recept på lämpliga lösningar samt anatomisk bild. Noliberpulver 5 kr. pr ask. Lifmoderspeglar 3 o. 5 kr. Prislista mot 10 öre porto. CARL G. SCHRÖDER, Möllevångsgatan 53 b, Malmö.

Mot grått hår och mjäll.

Härmed meddelas att det utmärkta och så mycket efterfrågade härvattnet mot grått hår som förhindrar hårafvall och fullständigt borttager mjäll och som i öfver 40 års tid fört i Fanny Gelins Parfymmagasin, Malmörsgatan 5, Sthlm, numera förs under adr. (Firma Fanny Gelin, Norrviken, Rikst. Norrviken 14. Pris 6:- kr. fraktfritt.

Kvinnor.

Det finnes ett arbete för Eder med mycket god förtjänst som kan utföras i hemmen. Med arbetstillgång såväl i normala som kristider. Närmare meddelas mot insändandet af 50 öre i frimärken. Fabrikör E. Kellin, Eslöv.

Strängnäs Husmoderskola.

Sommarkurs 10 juni-17 augusti med undervisning i matlagning, bakning, konservering, syltning m. m. Prospekt genom Fru M. Braune, Strängnäs.

Vid Aringsbergs Helpension

för flickor börjar höstterminen den 31 aug. Undervisning meddelas i alla skolämnen samt i musik. Härligaste läge vid skog och sjö, 1 1/2 km. från Alfveta järnvägsstation. Prospekt sändes på begäran. Aringsberg, Alfveta. Rikstelefon Alfveta 104. Elsa Kjellander.

Tärna

Kvinnliga Folkhögskola.

Mångsid slöjd. Praktiskt skolkök. Eget mejeri och småbruk, trädgård. Slöjd.

Nya kurser 10 maj. Friplatser och stipendier (intill 150 kr.). Prospekt adr. Tärna.

Övre avdelning: ökad allmänbildning och förberedelser för inträde t. ex. vid seminarium, uti skolköksarbete, vid sjukhus, i social verksamhet o. d.

Utmärkta organ

för

annonsering i landsorten

äro följande tidningar:

- Arvika: Arvika Tidning.
- Avesta: Avesta-Posten.
- Borlänge: Borlänge Tidning.
- Borås: Borås Tidning.
- Eksjö: Eksjö-Tidningen.
- Engelholm: Engelholms Tidning.
- Eskilstuna: Eskilstuna-Kuriren.
- Falun: Falu-Kuriren.
- Gefle: Gefle-Posten.
- Halmstad: Hallandsposten.
- Hedemora: Södra Dalarnes Tidning.
- Hälsingborg: Hälsingborgs Dagblad.
- Härnösand: Härnösands-Posten.
- Höganäs: Höganäs Tidning.
- Jönköping: Smålands Allehanda.
- Kalmar: Barometern.
- Karlskrona: Karlskrona-Tidningen.
- Karlstad: Karlstads-Tidningen.
- Katrineholm: Katrineholms-Kuriren.
- Kristinehamn: Ansgarii-Posten.
- Landskrona: Landskrona-Posten.
- Linköping: Östgöten.
- Luleå: Norrbottens-Kuriren.
- Malmö: Skånska Aftonbladet.
- Mariestad: Tidning för Skaraborgs Län.
- Mora: Mora Tidning.
- Norrköping: Östergötlands Dagblad.
- Nyköping: Södermanlands Nyheter.
- Nässjö: Nässjö-Tidningen.
- Oskarshamn: Oskarshamns Tidningen.
- Sköfde: Skaraborgs Läns Annonssblad.
- Sundsvall: Sundsvalls-Posten.
- Trelleborg: Trelleborgs Allehanda.
- Uddevalla: Bohusläningen.
- Umeå: Västerhottens-Kuriren.
- Uppsala: Tidningen Upsala.
- Visby: Gotlänningen.
- Västerås: Vestmanlands Läns Tidning.
- Växjö: Smålands-Posten.
- Ystad: Södra Skåne.
- Örebro: Örebro Dagblad.
- Örnsköldsvik: Örnsköldsviks-Posten.
- Östersund: Jämtlands-Posten.
- Östhammar: Östhammars Tidning.

BENNO BECKEMANS
FOTOGRAFISKA MAGASIN
15 DROTTNINGGATAN 15
STOCKHOLM.
FRAMKALLAR-KOPIERAR-FÖRSTORAR

Florence L. Barclays nya bok

DE VITA DAMERNA

av WORCESTER.
2 delar à 3: 25 pr del.

STOCKHOLM - FAHLCRANTZ & C:o.

Torekov.
Tre möblerade rum till uthyrning under sommaren. Tillgång till kök och stor trädgård. Svar till »300 kr.», S. Gumaelii Annonssbyrå, Malmö.

Ett Härbre
inredd till bostad, 2 rum med veranda härlig plats i Leksand finnes till salu med inventarier. Passande för 2 personer. (Damer). Svar till »2,500», Iduns exp.

Å fackskolans landtård Brogård
ges under sommaren den 5 maj-15 aug. en kurs i landthushåll. 15 april-1 okt. kurs i trädgårds-skötsel. Utförligt program på begäran. Adr. Fackskolan för huslig ekonomi, Upsala.

Engelskt hemliv i Danmark
Från den 1 maj anordnas en 5 veckors kurs i engelsk och fransk matlagning af infödd engelska, som länge vistats i Frankrike. Priset för kursen, som äfven omfattar engelska lektioner och föreläsningar, är 275 kr. Ansökningar snarast till Miss A. M. Verey, Sackjebing, Lolland.

Lyckade bakverk
Åstadkommas lättast med
Nornans Jästpulver

Dubbelhaka

borttages efter ny metod medelst
MENTON.

Pris pr sats 10 kr.

Fullständig bruksanvisning medföljer

Maria Enquist, Ex. Sjukgymn. Institut för skönhetsvård och Plastiska Operationer.
Stockholm. Biblioteksgat. 6-8.
Riks. 160 68. Allm. 226 62.

Amerikanska s. k. Prima Her
Ankar-Ur. Lentiilefaçon.

Eljin-Ur

Fem års garanti. Säljes så långt förrådet räcker till endast kr. 6:50 per st. Två stycken endast kr. 12:- fraktfritt. Om ej till belåtenhet få desamma returneras. Skrif i dag och rekvirera direkt från importören.

VARUAFFÄREN
Norrköping.

Köp i tide!

20 ol. krigsmärken kr. 1.-
50 . . . . . 3.-
100 . . . . . 20.-
100 tyska kolonim. . 20.-
(dessa m. stiga enormt).
Nat. gratis. Alla m. köpas.
500 alla olika 4.00, 1000-10, 2000-33 kr.

Frimarksbörsen
KÖPENHAMN. KLOSTERSTRÅDE 9

Idun utgifves denna vecka i A och B.